

TUKIHENKILÖKSI MAAHANMUUTTAJALLE

Heli Pantsu

Opinnäytetyö
Marraskuu 2009

Palvelujen tuottamisen ja johtamisen koulutusohjelma
Matkailu-, ravitsemis- ja talousala

Tekijä PANTSU, Heli	Julkaisun laji Opinnäytetyö	Päivämäärä 25.11.2009
	Sivumäärä 63	Julkaisun kieli Suomi
	Luottamuksellisuus ( ) saak-	Verkkojulkaisulupa myönnetty (X)
Työn nimi TUKIHENKILÖKSI MAAHANMUUTTAJALLE		
Koulutusohjelma Palvelujen tuottamisen ja johtamisen koulutusohjelma		
Työn ohjaaja KOTISAARI, Liisa		
Toimeksiantaja Keski-Suomen Sosiaaliturvayhdistys ry		
Tiivistelmä <p>Työn tavoitteena oli kerätä palautetta mentorikoulutuksesta maahanmuuttajien tukihenkilökoulutuksen käyneiltä henkilöiltä. Työssä pyrittiin selvittämään, kuinka hyvin koulutuksen sisältö tukee käytännön tukitoimintaa ja vastaa koulutettavien odotuksia. Samalla arvioitiin koulutuksen eri osa-alueita ja etsittiin tarkoituksenmukaisinta sisältöä koulutustoteutukselle.</p> <p>Tutkimusaineisto kerättiin laadullisen tutkimuksen menetelmin, joita edustivat osallistuva havainnointi ja kysely. Osallistuva havainnointi toteutettiin osallistumalla syksyn 2008 koulutustoteutukseen. Kysely lähetettiin sähköpostilla 26 tukihenkilölle toukokuussa 2009.</p> <p>Tulosten perusteella koulutus ei nykyisen kaltaisena täysin vastaa odotuksia eikä tue tarpeeksi käytännön toimintaa. Kaksi perusmuutosta tarvitaan: koulutuksen muuttaminen intensiiviseksi ja pitempikestoiseksi sekä tietoaineksen tiivistäminen ja syventäminen. Akuuteimmin koulutuksen osa-alueista parantamista kaipaa osuus, jossa käsitellään kulttuurien välistä viestintää ja kulttuurieroja.</p> <p>Keski-Suomen Sosiaaliturvayhdistys ry ja Vapari voivat hyödyntää tätä työtä vapaaehtoistoiminnan kehittämisessä yleisesti ja erityisesti maahanmuuttajien tukihenkilökoulutuksen muokkaamisessa. Työtä voidaan myös käyttää oppimateriaalina erilaisissa vapaaehtoistoiminnan koulutuksissa.</p>		
Avainsanat (asiasanat) kotouttaminen, maahanmuuttaja, pakolainen, monikulttuurinen, vapaaehtoistoiminta		
Muut tiedot		

Author PANTSU, Heli	Type of publication Bachelor's Thesis	Date 25.11.2009
	Pages 63	Language Finnish
	Confidential ( ) Until	Permission for web publication (X)
Title BECOMING A SUPPORT PERSON FOR AN IMMIGRANT		
Degree Programme Degree Programme in Service Management		
Tutor KOTISAARI, Liisa		
Assigned by Keski-Suomen Sosiaaliturvayhdistys ry		
Abstract <p>The purpose of the thesis was to collect feedback from the immigrant support person training. The aim was to examine how well the training supports the real voluntary activities and meets the expectations. Simultaneously the different areas of the training were evaluated and the most logical content of the training was searched.</p> <p>The research was qualitative, conducted by means of active observation and a questionnaire. The observation was carried out during the training in autumn 2008. The questionnaire was sent by e-mail to 26 support persons in May 2009.</p> <p>The results revealed that the training as it is neither fully meets the expectations nor supports enough the real support activity. Two basic improvements are needed: to convert the training more intensive and longer lasting and to produce more compact and detailed study material. The area of multi-cultural communication and cultural differences needs improvement most acutely.</p> <p>This thesis can be utilized by Keski-Suomen Sosiaaliturvayhdistys ry and Vapari when developing the voluntary activity in general and especially when preparing the training programmes. When applicable, it can be used as a study material for voluntary work trainings.</p>		
Keywords integration, immigrant, refugee, multicultural, voluntary activity		
Miscellaneous		

SISÄLTÖ

1 ELÄMÄLLE UUSI KÄÄNNE	4
1.1 Maastamuuttomaasta maahanmuuttomaaksi.....	4
1.2 Tervetuloa Suomeen.....	5
1.3 Muunmaalaisesta suomenmaalaiseksi.....	7
2 MONTA ERILAISTA TAUSTAA	9
2.1 Eriperusteisia maahanmuuttajia.....	9
2.2 Monikulttuurinen ja etninen.....	11
3 LAINSÄÄDÄNTÖ JA ERI TOIMIJAT	12
3.1 Kotouttamislaki ja yhdenvertaisuuslaki.....	12
3.2 Maahanmuuttovirasto.....	14
3.3 TE-keskus ja työvoimaviranomaiset.....	15
3.4 Jyväskylän maahanmuuttajapalvelut.....	16
3.5 Jyväskylän monikulttuurikeskus Gloria.....	18
3.6 Vapari.....	18
3.7 Versova, Tekevä ja Mosaiikki ry.....	19
3.8 Jyväskylän kotitalousoppilaitos.....	20
3.9 Suomen Punainen Risti (SPR).....	21
3.10 Mannerheimin lastensuojeluliitto (MLL).....	21
4 MAAHANMUUTTAJAT JYVÄSKYLÄSSÄ	22
4.1 Kansallisuuksien kirjo.....	22
4.2 Jyväskylän monikulttuurisuusohjelma.....	24
4.3 Kotouttamisohjelma.....	24
4.4 Kulttuurien välisiä kohtaamisia.....	25

4.5 Kotouttamisen haasteita.....	28
5 TUKIHENKILÖKSI MAAHANMUUTTAJALLE.....	29
5.1 Vapaaehtoistoiminta.....	29
5.2 Tukihenkilöksi valmentaminen.....	30
5.3 Teoriasta käytäntöön.....	32
6 KYSELYTUTKIMUS TUKIHENKILÖILLE.....	32
6.1 Tutkimusongelma.....	32
6.2 Tutkimusmenetelmä ja aineiston keruu.....	33
6.3 Aineiston analysointi.....	35
6.4 Luotettavuus ja tutkimuksen ongelmakohdat.....	36
7 TULOKSET.....	36
7.1 Kyselyyn vastanneet.....	36
7.2 Kurssilaisten motivaatiotekijät ja odotukset koulutukselta.....	37
7.3 Koulutuksen vastaavuus odotuksiin nähden.....	39
7.4 Toiminta ja koulutuksesta saatu konkreettinen hyöty.....	42
7.5 Muutosehdotukset.....	43
7.6 Yhteenvedo tuloksista.....	46
8 TULEVAISUUS ON YHTEINEN.....	47
LÄHTEET.....	52
LIITTEET.....	55
LIITE 1. Kotoutumiskaari.....	55
LIITE 2. Maahanmuuttajatukihenkilökoulutuksen ohjelma. Syksy 2008.....	56
LIITE 3. Hakulomake maahanmuuttajatukihenkilökoulutukseen. Syksy 2008.....	58
LIITE 4. Kyselylomake maahanmuuttajamentoreille.....	59

KUVIOT

KUVIO 1. Suomen väestö syntymämaan, kansalaisuuden ja äidinkielen mukaan 31.12.2008.....	5
---	---

TAULUKOT

TAULUKKO 1. Suurimmat kansalaisuusryhmät Jyväskylässä 30.11.2007.....	22
TAULUKKO 2. Koulutuksen osa-alueiden vastaavuus odotuksiin nähden.....	40

KUVAT

KUVA 1. Tervetuloa Suomeen. Piirtänyt Tomi Ahonen. JAMK.....	6
KUVA 2. Maahanmuuttaja lomakeviidakossa. Piirtänyt Tomi Ahonen. JAMK.....	17
KUVA 3. Suomalaista vieraanvaraisuutta. Piirtänyt Tomi Ahonen. JAMK.....	27
KUVA 4. Happy ending. Piirtänyt Tomi Ahonen. JAMK.....	51

1 ELÄMÄLLE UUSI KÄÄNNE

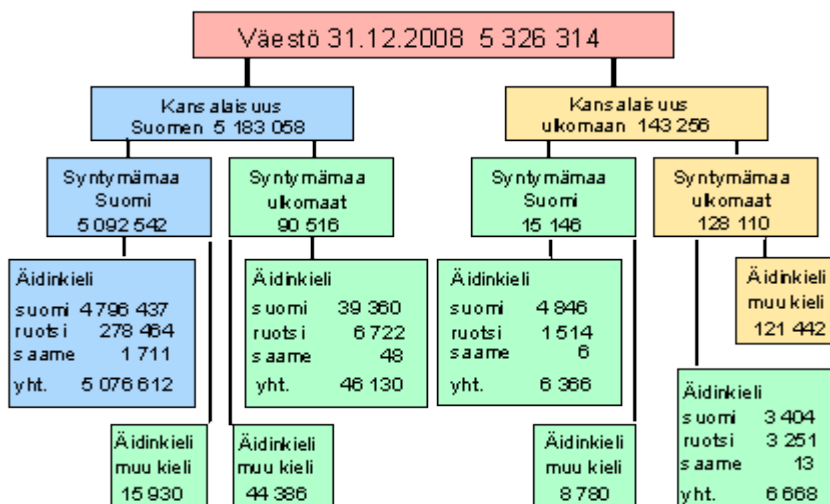
“Passi on ihmisen jaloin osa. Se ei myöskään synny yhtä yksinkertaisesti kuin ihminen. Ihminen voi saada alkunsa missä hyvänsä, mitä kevytmielisimmällä tavalla ja ilman järkevää syytä, mutta passi ei milloinkaan. Siksi se myös tunnustetaan, kun se on hyvä, mutta ihminen voi olla miten hyvä tahansa eikä häntä silti tunnusteta.”
(Brecht, Bertolt.)

1.1 Maastamuuttomaasta maahanmuuttomaaksi

Suomi on yhä etnisesti varsin yhtenäinen kansallisvaltio, joka pysyi melko suljettuna aina 1980-luvulle saakka. Pakolaisia on kuitenkin Suomessa nyt otettu vastaan yli kolme vuosikymmentä. Näiden vuosien aikana on lainsäädäntöä ja käytäntöjä uudistettu. Suomen identiteetti on vähitellen muuttunut maastamuuttomaasta maahanmuuttomaaksi, ja samalla Suomi on muuttunut monokulttuurisesta (yhden kulttuurin omaavasta) monikulttuuriseksi. Maahanmuuttajatyössä mukana olevien ammattitaito on kehittynyt, ja maahanmuuttajat itsekin osallistuvat eri vastaanottoprosesseihin. Kuitenkaan ei vielä ole löydetty kunnollista vastausta kysymykseen, miten maahanmuuttajat parhaiten löytäisivät oman paikkansa ja asemansa suomalaisessa yhteiskunnassa.

Suomessa asui vakinaisesti vuoden 2008 lopussa 5 183 058 Suomen kansalaista, joista 90 516 on syntynyt ulkomailla. Ulkomaiden kansalaisia asui Suomessa 143 256 henkilöä eli 2,7 prosenttia väestöstä. Ulkomaiden kansalaisten määrä lisääntyi vuoden 2008 aikana 10 548 henkilöllä. Suurimmat ulkomaalaisten ryhmät olivat Venäjän (26 909), Viron (22 604), Ruotsin (8 439) ja Somalian (4 919) kansalaiset. Ulkomailla syntyneitä henkilöitä asui maassamme 218 626. (KUVIO 1.)

Väestöstä äidinkieleltään suomenkielisiä oli 4 844 047 (90,9 %), ruotsinkielisiä 289 951 (5,4 %) ja saamenkielisiä 1 778 (0,03 %). Muita kuin suomea, ruotsia tai saamea äidinkielenään puhuvia oli 190 538 eli 3,6 prosenttia väestöstä. Suurimmat vieraskielisten ryhmät olivat venäjänkieliset (48 740), vironkieliset (22 357), englanninkieliset (11 344), somalinkieliset (10 647) ja arabiankieliset (8 806). (KUVIO 1.)

Lähde: Tilastokeskus

KUVIO 1. Suomen väestö syntymämaan, kansalaisuuden ja äidinkielen mukaan 31.12.2008

1.2 Tervetuloa Suomeen

”Suomi ei ole vielä monikulttuurinen maa. Ihmiset yrittävät parhaansa, että näin olisi, mutta se vie aikaa. Suomessa syntynyt tyttäreni puhuu itsestään ulkomaalaisena, koska hänellä ei ole paljoa kantasuomalaisia ystäviä.” (Crisólogo, Roxana.)

Monet Suomeen tulijoista ovat kokeneet vastaanoton maassamme varsin tylyksi ja kylmäksi. Heidän kokemustensa taustalla voi olla joidenkin suomalaisten muukalaispelko ja joskus myös suoranainen rasismi. Toisinaan tuollaiset kokemukset voivat johtua siitä, että suomalaisten tavat osoittaa vieraanvaraisuutta eivät ole tulleet oikein ymmärretyiksi. Toisaalta ei voi myöskään väittää, että suomalainen yhteiskunta ei osoittaisi lainkaan vieraanvaraisuutta muualta tulevia kohtaan. Esimerkiksi lainsäädäntöön on kirjattu paljon ulkomaalaisia koskevia oikeuksia - tosin kaikki lakiin kirjatut ihanteet eivät aina toteudu käytännössä. Monet ulkomaalaisille ja maahanmuuttajille tarjottavat palvelut voidaan

niin ikään tulkita suomalaisiksi vieraanvaraisuudeksi. (Rastas, Huttunen & Löytty 2005, 8.)

Myös lisääntynyt mielenkiinto niitä asioita kohtaan, joista puhuttaessa käytetään termiä monikulttuurisuus, kertoo jotakin suomalaisesta vieraanvaraisuudesta. Ihmiset kaipaavat tietoa, ymmärrystä ja konkreettisia keinoja ratkaista monikulttuurisuuden haasteita ja ongelmia. Kiinnostus nousee myös halusta tarjota hyvä vastaanotto ja saada tulijat tuntemaan olonsa kotoisaksi Suomessa. Lisäksi tuota kiinnostusta ovat virittäneet ne käytännön haasteet, joita muiden muassa opettajat ja päiväkotien henkilökunta sekä sosiaali- ja terveysalan ammattilaiset ovat kohdanneet työnsä arjessa. Monikulttuurisuus on aiempaa näkyvämmän esillä myös mediassa, tutkimuksissa ja eri alojen opinnoissa. (Mts. 8.)

KUVA 1. Tervetuloa Suomeen

1.3 Muunmaalaisesta suomenmaalaiseksi

”Suomeen tultuamme ajattelimme, että suomalaisiin on vaikeaa saada kontaktia kylmän ja pimeän talven vuoksi. Mutta ei kesälläkään ollut sen helpompaa. Saatoin tervehtiä naapuria, mutta en saanut vastausta.” (Sibomana, Emmanuel.)

Maahanmuuttajat tulevat osaksi yhteiskuntaamme, sen toimintaa ja arkea. Heidän tulisi löytää omia verkostoja suomalaisten keskuudessa. Jyväskylässä kunnallisten maahanmuuttajapalveluiden alkumetreiltä asti ovat vapaaehtoiset tavalliset jyväskyläläiset toimineet varsinaisten työntekijöiden rinnalla auttamassa maahanmuuttajien kotouttamisessa. Yhdessä maahanmuuttajien kanssa on löydetty verkostoja ja tutustuttu paikalliseen elämäntapaan, ihmisiin ja kulttuuriin.

Paikallisen tukihenkilön tärkein tehtävä on olla ystävä maahanmuuttajalle ja auttaa maahanmuuttajaa itse auttamaan itseään. Tukihenkilön toiminta on henkilökohtaisempaa ja inhimillisempää kuin niiden, jotka virkansa määrittelemänä työskentelevät maahanmuuttajien kanssa. Tukihenkilö auttaa ja motivoi maahanmuuttajaa osallistumaan itse omaan jokapäiväiseen kotoutumisprosessiinsa niin, että hänen tietoisuutensa omasta tilanteestaan ja ympäristöstään kasvaa. Samalla maahanmuuttaja pystyy näkemään, mitä mahdollisuuksia hänellä itsellään on muuttaa häntä ympäröiviä tilanteita ja olosuhteita.

Maahanmuuttajatukihenkilöiden eli maahanmuuttajamentoreiden (mentorilla tässä yhteydessä tarkoitetaan opastajaa tai neuvonantajaa) koulutus (kansanomaisemmin mamukoulutus) on Jyväskylän alueella koordinoitu Vaparin eli Jyväskylän vapaaehtoistoiminnan keskuksen kautta. Yhteyshenkilönä siellä toimii vapaaehtoistoiminnan koordinaattori. Koulutus on kuitenkin toteutuksena melko nuori ja selkeästi hakeekin vielä muotoaan. Käytössä olevat resurssit määrittelevät kunkin koulutustoteutuksen lopulliset raamit, eli kysymys on aina rahasta, kuten tavallista. Onkin tärkeää, että tukihenkilökoulutuksessa keskitytään juuri niihin asioihin, jotka todella koetaan käytännön vapaaehtoistyössä hyödyllisiksi.

Tukihenkilönä toimiminen on vapaaehtoistoimintaa. Se on usein haasteellista, mutta samaan aikaan myös palkitsevaa. Olen havainnut vapaaehtoistoiminnassa inhimilliselle toiminnalle hyvinkin tyypillisen kehityskaaren: ensin tulee toimintaan ihastumisen vaihe (honeymoon), sitten jonkinasteinen kriisi ja sen myötä pettymys. Vähitellen tilanteeseen sopeudutaan, ja lopulta päädytään normaaliin olotilaan. Kaikki nämä vaiheet löytyvät vapaaehtoistoiminnastakin. Usein ihastumisvaiheessa monella on mielessään ja ajatuksissaan myös suuri määrä epärealistista idealismia tyyliin ”nyt pelastan maailman”. Kun sitten maailmaa ei voikaan muuttaa tai se ei ehkä haluakaan muuttua ja kun suurien tekojen sijaan pystyykin tekemään vain pieniä ja kenties vähäisiä tekoja, monet turhautuvat ja saattavat lopettaa vapaaehtoistoiminnan nopeastikin. Vapaaehtoisia pitäisi auttaa selviämään tämän turhautumisvaiheen yli ja ohitse oikein sitouttamalla.

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää mamu-koulutukseen tulevien henkilöiden motivaatiotekijöitä, heidän odotuksiaan koulutukselta ja sitä, onko koulutus ollut odotusten mukainen ja tukenut käytännön toimintaa. Tässä opinnäytetyössä myös kartoitetaan, mitä yhdessä maahanmuuttajien kanssa on tehty ja millaista konkreettista hyötyä koulutuksesta on tuolloin ollut. Mamu-koulutusohjelmaan etsitään loogista ja tarkoituksenmukaista sisältöä ja toteutusta.

Tässä opinnäytetyössä lähdetään liikkeelle siitä olettamuksesta, että maahanmuuttajia tulee Suomeen jatkossakin enemmän. Jo yksin Suomen sitoutuminen kansainvälisiin järjestöihin ja organisaatioihin, EU mukaan lukien, raamittaa pitkälti maahanmuuttajapolitiikkaamme ja asettaa meille humanitäärisiä vastuita. Tässä työssä ei siis niinkään osallistuta siihen keskusteluun, jota suomalaisessa mediassa käydään maahanmuuton puolesta ja sitä vastaan, vaan pikemminkin hyväksytään jo käynnissä oleva muutosprosessi yhteiskunnassamme ja etsitään pienessä mittakaavassa keinoja tilanteen haltuunottoon.

Mamu-koulutuksesta on olemassa yksi aikaisempi opinnäytetyö. Se on nimeltään Vapari immigrant support person training (Vaparin maahanmuuttajatukihenkilöiden koulutus). Työn ovat Vaparille tehneet Jyväskylän ammattikorkeakoulun opiskelijat Laura Nurmi ja Tuuli Oksanen vuonna 2005. Vaikka tutkimusmenetelmät ja lähestymistapa näissä kahdessa

opinnäytetyössä poikkeavat toisistaan, voi vertailua menneen ja nykytilanteen välillä jos-
sakin määrin tehdä.

Tämän käsillä olevan opinnäytetyön on tilannut Keski-Suomen Sosiaaliturvayhdistys ry.
Ko. yhdistys pyrkii edistämään hyvinvointia Keski-Suomen maakunnassa, ja sen tavoit-
teena on julkisen sektorin ja järjestöjen yhteistyön tiivistäminen ja kansalaistoiminnan
vahvistaminen. Erityiseksi painopisteen alueeksi on valittu vapaaehtois- ja vertaistoiminnan
kehittäminen. (Yhteistä hyvinvointia isolla sydämellä.)

2 MONTA ERILAISTA TAUSTAA

Ulkomaalaisuus usein yleistetään Suomessa ikään kuin se olisi samantaustaista kaikille
ulkomaalaisille. Erilaisuus ei kuitenkaan merkitse pelkästään ihon, hiusten tai silmien vä-
riä tai eri kieltä, vaan se on myös kokemus, tunne, sisin ja syvä tietoisuus siitä, ettei kuulu
suomalaisten joukkoon. Myös ne syyt ja taustat, joiden vuoksi Suomeen hakeudutaan,
vaihtelevat suuresti. Tässä yhteydessä onkin paikallaan tarkentaa ja selittää tärkeimpiä
maahanmuuttaja-asiaan liittyviä käsitteitä.

Maahanmuuttaja on maasta toiseen muuttava henkilö ja samalla yleiskäsite, joka kos-
kee kaikkia eri perustein muuttavia henkilöitä. (Maahanmuuttovirasto. Sanasto.)

Ulkomaalainen on henkilö, joka ei ole Suomen kansalainen.

Kansainvälisellä tasolla pakolaisasioita hoitaa **UNHCR (The UN Refugee Agency)**, joka
on Yhdistyneiden kansakuntien pakolaisasiain päävaltuutettu (Mts.)

2.1 Eriperusteisia maahanmuuttajia

Pakolainen on ulkomaalainen, jolla on perusteltua aihetta pelätä joutuvansa vainotuksi
rodun, uskonnon, kansallisuuden, tiettyyn yhteiskunnalliseen ryhmään kuulumisen tai po-
liittisen mielipiteen vuoksi. Myös huonot elinolosuhteet kuten köyhyys, sota ja ympäris-

tökatastrofit voivat ajaa ihmisiä pakolaisuuteen. Pakolaisaseman saa henkilö, jolle jokin valtio antaa turvapaikan tai jonka UNHCR toteaa olevan pakolainen. (Mts.)

Suomi osallistuu pakolaisuutta muodostavien olosuhteiden ehkäisemiseen esimerkiksi osallistumalla YK:n rauhanturvajoukkojen toimintaan ja avustamalla kehitysyhteistyövaeroilla kohteita, joissa on pakolaisuutta sekä ottamalla vastaan pakolaisia. Pakolaisten vastaanotto tapahtuu sekä pakolaiskiintiön puitteissa että myöntämällä oleskelulupia henkilöille, jotka hakevat kansainvälistä suojelua. (Maahanmuuttovirasto.)

Kiintiöpakolainen on henkilö, jolle UNHCR on myöntänyt pakolaisaseman ja jolle on myönnetty maahantulolupa vahvistetun pakolaiskiintiön puitteissa. (Maahanmuuttovirasto.Sanasto.)

Paluumuuttajia ovat ne tietyt ulkomaalaiset, joilla on suomalaiset sukujuuret tai muuten läheinen yhteys Suomeen ja näin he voivat tietyin edellytyksin saada oleskeluluvan Suomeen. Luvan saamiseksi ei tarvita muita syitä kuten esimerkiksi työntekoa tai opiskelua. (Maahanmuuttovirasto.)

Oleskeluluvan saantiin vaikuttaa suomalaisten sukujuurien vahvuus ja läheisyys. Jos sukujuuret ovat useampien sukupolvien takana, oleskelulupaa ei voi tällä perusteella saada. (Maahanmuuttovirasto.)

Suomalaisten sukujuurten tai Suomeen läheisen yhteyden perusteella oleskeluluvan saavat voidaan jaotella kahteen ryhmään:

- inkerinsuomalaiset – entisen Neuvostoliiton alueelta peräisin olevat henkilöt
- muu suomalainen syntyperä – entiset Suomen kansalaiset ja henkilöt, jotka ovat syntyperäisten Suomen kansalaisten jälkeläisiä (Maahanmuuttovirasto.)

Paluumuuttajiksi voidaan laskea myös eri yritysten palveluksessa olevat vuosienkin pituisilta ulkomaan komennuksilta palaavat expatriaatit perheineen. Expatriaatti on henkilö, joka tilapäisesti tai toistaiseksi oleskelee maassa, joka ei ole hänen kotimaansa.

Siirtolainen on henkilö, joka muuttaa maasta toiseen rakentaakseen siellä itselleen uuden elämän. Siirtolainen voi olla maastamuuttaja tai maahanmuuttaja. (Maahanmuuttovirasto. Sanasto.)

Turvapaikanhakija on henkilö, joka pyytää suojaa ja oleskeluoikeutta vieraasta maasta. Turvapaikanhakija saa pakolaisaseman, jos hänelle myönnetään turvapaikka. Hän ei siis vielä ole pakolainen. Turvapaikkamenettelyn yhteydessä tutkitaan ja ratkaistaan myös, voiko oleskeluluvan saada jollain muulla perusteella. (Mts.)

2.2 Monikulttuurinen ja etninen

Kuvailevana tai asiointilan toteavana terminä monikulttuurinen tarkoittaa yhteiskunnassa elävän rinnakkain monia, kulttuuriltaan toisistaan poikkeavia ryhmiä. Jos sanalla kuvaataankin eri ryhmien välisiä suhteita, on käsite normatiivinen ja poliittinen ja sen avulla halutaan osallistua väittelyyn hyvän ja tavoiteltavan yhteiskunnan piirteistä. Suomessa monikulttuurisuudella viitataan sekä erilaisten ihmisten ja ryhmien elämiseen samassa tilassa ja ajassa että monenlaisiin yhteiskuntaa ja erilaisten ryhmien välistä yhteiseloä koskeviin käsityksiin. Monikulttuurisuus käsitteenä kuvaakin sekä tiettyä asiointilaa että myös tuon asiointilan seurauksia. Kaiken kaikkiaan se on tulevaisuuteen suuntautuva, tavoitteita ja ihanteita asettava sana. (Rastas, Huttunen & Löytty 2005, 20 - 21.)

Jokainen yhteiskunta tuottaa omaa erityistä monikulttuurisuuttaan. Monikulttuurinen yhteiskunta näyttää erillisten kulttuurien mosaiikilta, mutta samalla myös väistämättömästi erilaisten törmäysten, väärinymmärrysten ja yhteenottojen näyttämöltä. Kulttuuri on interaktiivista ja silloin kulttuurisilla rajapinnoilla tapahtuu jatkuvasti neuvottelua ja kokemusten vaihtoa. Kulttuuri on aina prosessi ja siinä huomio kiinnittyy toimijuuteen. Me emme elä ja asu kulttuureissa vaan maailmassa ja maisemassa ja siksi monikulttuurisuus on ylirajaista. (Rastas ym. 2005, 21 - 34.)

Käsitteellä etninen tarkoitetaan yleensä systeemiä, jossa ero eri ihmisryhmien välillä luodaan kulttuuriin perustuen. Kulttuurisin välinein ihmiset erottautuvat muista ja tekevät eroja muiden välille. Etniseksi määritellyllä ryhmällä yleensä oletetaan olevan tavalla tai toisella yhteinen alkuperä. Monikulttuurisessa yhteiskunnassa eri etniset ryhmät elävät rinnakkain, suhteessa toisiinsa. Globalisoituvassa maailmassa eri etnisyydet kohtaavat myös valtioiden rajoilla ja ne ylittävät. (Rastas ym. 2005, 117.)

3 LAINSÄÄDÄNTÖ JA ERI TOIMIJAT

Sitä sopeutumisprosessia, jonka avulla maahanmuuttaja sopeutuu uuteen kotimaahansa, kutsutaan kotoutumiseksi. Viranomaisten toimet, jotka auttavat maahanmuuttajaa osallistumaan suomalaiseen yhteiskuntaan ja sen toimintaan, ovat kotouttamista. Kotouttamisprosessiin osallistuu monenlaisia tekijöitä ja toimijoita ja siihen vaikuttavat monet instanssit ja säädökset. Kaikki nämä prosessin osat muodostavat yhdessä melko vaikeasti omaksuttavan ja vaikeasti hallittavan toiminnallisen kokonaisuuden. Näiden kaikkien osallisten kanssa kuitenkin myös maahanmuuttajatukihenkilö joutuu tekemään yhteistyötä ja vähintäänkin hänen pitäisi olla ainakin niiden olemassaolosta ja vaikuttavuudesta tietoinen.

3.1 Kotouttamislaki ja yhdenvertaisuuslaki

Vuonna 1999 hyväksyttiin laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta. Lain tarkoituksena on edistää maahanmuuttajien kotoutumista ja tasa-arvoa kartuttamalla yhteiskunnassa tarvittavien tietojen ja taitojen kartuttamista. Lailla pyritään muun muassa parantamaan työikäisten sijoittumista työmarkkinoille. (Alitolppa-Niitamo, Söderling & Fågel 2005, 54 - 55.)

Mikäli maahanmuuttajalla on oleskelulupa ja kotikunta ja jos hän ilmoittautuu työttömäksi työnhakijaksi tai saa tietyin edellytyksin toimeentulotukea, on hänellä oikeus kotoutu-

missuunnitelmaan. Maahanmuuttajan itsensä lisäksi suunnitelman tekoon osallistuvat työvoimaneuvoja ja usein kotikunnan viranomainen. Muiden kuin työikäisten kotoutumissuunnitelman tekee kunnan edustaja yhdessä maahanmuuttajan kanssa. Suunnitelma laaditaan sitten, kun muuttaja on merkitty pysyvästi Suomessa asuvaksi väestörekisteriin ja se tehdään korkeintaan kolmeksi vuodeksi. (Mts. 54 - 55.)

Kotoutumissuunnitelmaan sisällytetään sellaisia toimenpiteitä, jotka lisäävät maahanmuuttajan ja hänen perheensä valmiuksia toimia työmarkkinoilla ja yhteiskunnassa kuten muun muassa kieli- ja yhteiskuntatietouden opintoja ja näihin rinnastettavia toimenpiteitä. (Mts. 54 - 55.)

Suomessa on valmisteltu kolmevuotista lakikokeilua, jonka avulla halutaan parantaa juuri maahan saapuneiden maahanmuuttajien tarpeiden tunnistamista. Lakiesitys on tarkoitettu antamaan eduskunnalle alkuvuodesta 2010. Itse kokeilu alkaisi jo ensi vuonna ja siinä olisi mukana 6-10 kuntaa ympäri Suomea. Lakikokeilun mukaan kotouttamista tuettaisiin kolmella polulla, joista ensimmäinen polku olisi työelämään suuntautuville maahanmuuttajille, toinen erityistukea tarvitseville maahanmuuttajille (esimerkiksi maahanmuuttajainaiset) ja kolmas polku tarjoaisi tukea lapsille ja nuorille. Kyseessä on kokonaan uusi maahanmuuttajille suunnattu koulutusmalli. (STT1.)

Vuonna 2004 säädetyin yhdenvertaisuuslain tarkoituksena on edistää ja turvata yhdenvertaisuuden toteutumista sekä tehostaa syrjinnän kohteeksi joutuneen oikeussuojaa. Lain mukaan viranomaisilla on velvollisuus kaikessa toiminnassaan edistää yhdenvertaisuutta tavoitteellisesti ja suunnitelmallisesti ja tarvittaessa muuttaa niitä olosuhteita, jotka estävät yhdenvertaisuuden toteutumista. Laki kieltää välittömän (suoran) syrjinnän, välillisen (epäsuoran) syrjinnän, häirinnän sekä ohjeen tai käskyn syrjiä jotakuta. Kielletyt syrjintäperusteet ovat ikä, etninen tai kansallinen alkuperä, kansalaisuus, kieli, uskonto, vakaus, mielipide, terveydentila, vammaisuus, sukupuolinen suuntautuminen tai muu henkilöön liittyvä syy. Laki edellyttää, että kaikki viranomaiset laativat yhdenvertaisuussuunnitelman. (Yhdenvertaisuus.)

3.2 Maahanmuuttovirasto

Maahanmuuttovirasto (Migri) on sisäasiainministeriön alainen virasto, joka käsittelee ja ratkaisee maahantuloon, maassa oleskeluun, pakolaisuuteen sekä Suomen kansalaisuuteen liittyviä asioita. Toimintansa virasto aloitti nimellä Ulkomaalaisvirasto 1.3.1995 ja nimi vaihtui Maahanmuuttovirastoksi 1.1.2008. (Maahanmuuttovirasto.)

Migrin visio 2012 on ”Maahanmuutosta kansalaisuuteen – huippuluokan palveluja maailmassa yhteiskunnan ja yksilön parhaaksi”. Toiminta-ajatuksen mukaan maahanmuuttovirasto on maahanmuutto-, turvapaikka-, pakolaisuus- ja kansalaisuusasioissa asiantuntija- ja päätöksenteko-organisaatio, joka toteuttaa Suomen maahanmuuttopolitiikkaa. Virasto tuottaa tietopalveluja poliittisen päätöksenteon tueksi sekä kansallista että kansainvälistä yhteistyötä varten ja sen arvoja ovat avoimuus, osaaminen ja oikeudenmukaisuus. (Mts.)

Jokainen maahanmuuttaja joutuu asioimaan maahanmuuttovirastossa. Virasto myöntää oleskeluluvat, käsittelee turvapaikkahakemukset, myöntää muukalaispassit ja pakolaisen matkustusasiakirjat, päättää käännättämisestä ja karkottamisesta ja vastaa kansalaisuus-hakemuksista, - ilmoituksista ja selvityksistä. Lisäksi virasto ylläpitää ulkomaalaisrekisteriä, tuottaa tietopalveluita päättäjille ja viranomaisille ja osallistuu kansainväliseen yhteistyöhön toiminta-alueensa puitteissa. (Mts.)

Ulkomaalaisrekisteri on henkilörekisteri, jonka avulla valvotaan ulkomaalaisten maahantuloa, maastalähtöä, oleskelua ja työntekoa ja tehdään niitä koskevia päätöksiä. Rekisterin avulla tehdään lakiin perustuvia perusmuotoisia ja laajoja turvallisuusselvityksiä. Ulkomaalaisrekisterin tiedot ovat pohjana myös Suomen kansalaisuuden saamista, säilyttämistä ja menettämistä koskevassa päätöksenteossa sekä myös kansalaisuusaseman määrittelyssä. Rekisterin tietoja käytetään myös tilastojen kokoamisessa. (Mts.)

Rekisteri koostuu kuudesta osarekisteristä, joiden päävastuulliset rekisterinpitäjät ovat Maahanmuuttovirasto ja ulkoasiainministeriö. Lisäksi rekisteriä pitävät ja käyttävät poliisi-

si, rajavartiolaitos, tullilaitos, työministeriö, työvoima- ja elinkeinokeskus, työvoimatoimisto, vankeinhoitoviranomainen ja vähemmistövaltuutettu. (Mts.)

3.3 TE-keskus ja työvoimaviranomaiset

Työ- ja elinkeinokeskukset (TE-keskukset) ovat valtion alueellisia palvelu- ja kehittämisorganisaatioita, joiden toimintaa ohjaavat työ- ja elinkeinoministeriö, maa- ja metsätalousministeriö sekä sisäasiainministeriö. Suomessa toimii 15 TE-keskusta. Keski-Suomen TE-keskus sijaitsee Jyväskylässä. (TE-keskus 1.)

Yksi TE- eli Työ- ja Elinkeinokeskuksen monista tehtävistä on edistää ja kehittää työmarkkinoiden toimivuutta, ohjata alueen työvoimatoimistojen toimintaa, hankkia työvoimapoliittista koulutusta, edistää maahanmuuttajien yhteiskuntaan ja työelämään sopeutumista sekä huolehtia turvapaikanhakijoiden vastaanotosta. (TE-keskus 2.)

Keski-Suomen TE-keskuksen Palapeli-projektin kautta on tarjottu työvoimakoulutukseen rinnastettavaa koulutusta, jonka avulla uudet maahanmuuttajat on saatu nopeasti opiskelemaan suomen kieltä sekä ympäröivän yhteiskunnan rakennetta ja toimintaa jo parin kuukauden sisällä maahanmuutosta. Alkuvaiheen koulutuksesta tuli sittemmin jatkumo ja pelkälle odottamiselle oli ensimmäistä kertaa vaihtoehto eli onnistuttiin tarjoamaan koulutuksen kokonaisuuteen yksi puuttuva pala (Suokonautio 2008, 10.)

Palapelissä on opiskeltu suomen, satunnaisemmin kurdin ja englannin kieltä, ATK:ta ja yhteiskuntaan, kulttuuriin ja suomalaiseen työelämään liittyviä opintoja. Lukujärjestykseen on kuulunut myös liikuntaa, käsitöitä ja kodinhoitoon liittyviä tunteja. Lisäksi maahanmuuttajia on ohjattu omalla urallaan kohti ammattiopintoja ja työelämää (Mts. 46.)

Keski-Suomessa toimii myös pääosin TE-keskuksen rahoittama MaMu-Media-hanke. Hankkeen avulla venäjänkielisiä maahanmuuttajia tuetaan työnhaussa. Heitä autetaan muun muassa työhakemusten ja ansioluetteloiden kirjoittamisessa ja heille tarjotaan tulkkausapua. Maksuton palvelu on tarkoitettu niille maahanmuuttajille, jotka asuvat Keski-

Suomessa tai haluavat työllistyä Keski-Suomeen. Tänä vuonna yli 50 henkilöä on hakenut apua hankkeesta. (Härkönen 2009, 8.)

Kotoutumiskoulutus on pääosin työhallinnon maahanmuuttajille järjestämää koulutusta. Sitä on toteutettu joko työvoimakoulutuksena tai siihen rinnastettavana koulutuksena. Koulutuksen taustalla on perusajatus, että maahanmuuttajien tulisi saada tulevaisuudessa työtä ja löytää työn kautta oma paikkansa yhteiskunnassa. Koko maahanmuuttajatyötä on hallinnollisista ratkaisuista johtuen pitkään jäsennetty työhallinnon näkökulmasta. (Suokonautio 2008, 44.)

Tämän vuoden tammikuussa Jyväskylän työ- ja elinkeinotoimisto järjesti historian ensimmäiset maahanmuuttajille suunnatut koulutusmessut. Paikalla olivat esittelemässä toimintaansa ja tarjontaansa paikalliset 11 oppilaitosta aikuislukkiosta yliopistoon. Auditoriossa pyöri koko päivän tulkattuja tietoisuuksia siitä, millaista koulutusta maahanmuuttajille on Suomessa tarjolla, miten opintoja täällä rahoitetaan, miten päästään työharjoitteluun, oppisopimuskoulutukseen tai suoritetaan yleisiä kielitutkintoja. (Korpijoki 2009, 8.)

Maahanmuuttajien kotoutumisen ja koulutuksen suunnittelu on monimuotoista ja melkoista ”tilkkutäkin tekoa”, kun alan asiakkaita on Jyväskylän työ- ja elinkeinotoimistossa noin 950 ja he edustavat yhteensä 90 eri kansallisuutta. (Mts.8.)

3.4 Jyväskylän maahanmuuttajapalvelut

Maahanmuuttajapalvelut vastaavat Jyväskylään asettuvien kiintiöpakolaisten ja inkerinsuomalaisten paluumuuttajien vastaanotosta ja suomalaiseen yhteiskuntaan kotouttamisesta. Toimisto opastaa ja neuvoo maahanmuuttajia, antaa psykososiaalista tukea, järjestää kotoutumispalveluita yhteistyössä eri tahojen kanssa, neuvoo ja opastaa pakolaisten perheenyhdistämisasioiden sekä kouluttaa, konsultoi ja tiedottaa alaan liittyvissä asioissa (Perehdytysmateriaali 2008, 3.)

Pakolaiset ovat maahanmuuttajapalveluiden asiakkaina kolme vuotta ja paluumuuttajat noin vuoden, jonka jälkeen asiakkaat siirtyvät alueellisten palveluiden piiriin. Toimistolla on joka viikko eri päivinä eri kielten tulkkipäivystys, jolloin asiakkaat voivat tulla hoitamaan asioitaan omalla kielellään. Lisäksi viikoittain ovat lomaketunnit, jolloin saa apua lomakkeiden täyttämässä. Asiakkaille järjestetään infotilaisuuksia ennalta ilmoitettuina ajankohtina (Mts. 3.)

Jokaisesta kotoutettavasta maahanmuuttajasta täytetään kotoutumisen seurantalomake. Sen avulla kontrolloidaan, että asiakas hahmottaa ympäristönsä (oppii liikkumaan itsenäisesti ja tietää, missä ovat peruspalvelut kuten posti, koulu, apteekki, terveysasema), osaa hyödyntää maahanmuuttajapalveluita, osaa asumiseen liittyvät rutiinit (jätteiden lajittelu, siivouskäytännöt, ruoan säilytys jne), ymmärtää raha-asioita (laskujen maksu, pankkikortin käyttö jne), on omaksunut paikallisen aikakäsityksen ja tietää, kuinka toimia sairastapauksissa sekä on oppinut suomen kielen. (Mts.)

Maahanmuuttajapalveluiden toimisto on Kolmikulmassa osoitteessa Puistokatu 2 C, 8. hissitasolla. Kolmikulmassa toimii myös Keski-Suomen tulkkikeskus, joka tarjoaa tulkkaus- ja käännöspalveluja viranomaisille, yrityksille, yhteisöille ja yksityishenkilöille.

KUVA 2. Maahanmuuttaja lomakeviidakossa

3.5 Jyväskylän Monikulttuurikeskus Gloria

Jyväskylän Monikulttuurikeskus haluaa edistää eri maista tulleiden ihmisten omaehtoista kulttuuritoimintaa tarjoamalla tiloja etnisten vähemmistöjen kokoontumiselle ja monikulttuuriselle toiminnalle. Monikulttuurikeskus välittää tietoa erilaisista kulttuureista ja suomalaisesta yhteiskunnasta. Monikulttuurikeskus tekee tiivistä yhteistyötä eri toimijoiden kuten yhdistysten ja oppilaitosten kanssa. (Monikulttuurikeskus.)

Gloriassa toteutetaan mm naisjärjestö Zontan ja YK:n Unifemin yhteistyönä tuottamaa Luetaan yhdessä–kampanjaa. Kampanja järjestää suomen kielen opetusta niille maahanmuuttajanasille, jotka muuten voivat jäädä eri syistä syrjään kieliopetuksesta. Pahimmillaan kielitaidottomuus voi johtaa siihen, että henkilö ei uskalla lähteä kotoaan mihinkään. (Tikkanen 2009, 3.)

Luetaan yhdessä–hanke ei tähtää ainoastaan kielen oppimiseen vaan myös siihen, että henkilökohtaisten kontaktien muodostuminen suomalaisiin auttaa maahanmuuttajia kotoutumisessa. Viime vuonna startanneen hankkeen piirissä on opetusryhmiä jo 24 paikkakunnalla. (Mts.3.)

Jyväskylä Monikulttuurikeskus Gloria toimii osoitteessa Kauppakatu 18 C 35, 4. Kerros.

3.6 Vapari

Vapari on Jyväskylän kaupungin sosiaali- ja terveystalokeskuksen ylläpitämä vapaaehtoistoiminnan keskus, joka on perustettu vuonna 1994. Vapaaehtoistoiminnan organisomisella sekä toimimalla yhteistyökumppaneiden kanssa, se pyrkii antamaan sosiaalista tukea sitä tarvitseville ja täydentämään kaupungin hoito- ja palvelujärjestelmää. Vaparin tutuin toimintamuoto lienee ystävä-välitys, mutta yksilöllisen vapaaehtoistoiminnan lisäksi Vaparissa toimii myös muutamia harrasteryhmiä. Tarkoitus on tuottaa ennaltaehkäisevää palvelua, jonka tavoitteena on edistää asukkaiden terveyttä ja hyvinvointia sekä tarjota osallistumismahdollisuuksia. (Vapari.)

Osana kotoutumisprosessia maahanmuuttajalla on mahdollisuus pyytää itselleen tukihenkilö, joka auttaa häntä sopeutumaan uuteen kulttuuriympäristöön. Tukea voi antaa yksittäinen henkilö, mies tai nainen, tai kokonainen perhe. Tukihenkilöt voivat olla suomalaisia tai maahanmuuttajia, jotka ovat jo asuneet Suomessa jonkin aikaa ja osaavat puhua suomea. Vapari järjestää koulutusta näille tukihenkilöille yhteistyössä Jyväskylän maahanmuuttajapalveluiden kanssa.

Organisaationa Vapari on pieni ja siksikin pitkälle riippuvainen ulkopuolisesta avusta ja yhteistyöstä. Vaparissa vakinaisina työskentelevät tällä hetkellä vain vapaaehtoistoiminnan koordinaattori ja ystävänvälittäjä. Vaparin tilat ovat osoitteessa Kilpisenkatu 1 (2. Krs).

3.7 Versova, Tekevä ja Mosaiikki Ry

Versova on vertaistuen ja vapaaehtoistyön kumppanuushanke, jonka päämääränä on kehittää vapaaehtoistyötä ja vertaistukea niin, että se on arvostettu osa julkisen ja kolmannen sektorin yhteiskunnallista hyvinvointitehtävän toteuttamista sekä luoda toimintamalleja, joita hyödyntämällä pystytään paremmin vastaamaan vapaaehtoistyöhön ja vertaistukeen kohdistuviin tarpeisiin riittäväillä ja laadukkailla resursseilla (Versova.)

Tekevän tarkoituksena on yksilön työ- ja toimintakyvyn parantuminen työn avulla yksilön ja yhteiskunnan kannalta tarkoituksenmukaisella tavalla ja sitä ylläpitää Työvalmennussäätiö Tekevä. (Tekevä.)

Yksi Tekevän projekteista on MaMu-palvelu, joka sisältää kaksi palvelukokonaisuutta: maahanmuuttajataustaisten aikuisten ja maahanmuuttajataustaisten nuorten valmennuspalvelut. MaMu -palvelun tarkoitus on maahanmuuttajataustaisille henkilöille kohdennetun monipuolisen valmennuksen toteuttaminen sekä heidän työllistämisprosessiansa että ammatillisen koulutuspolkunsu koordinointi. (Mts.)

MaMu-palveluun pääseminen ei edellytä asiakkailta ammatillista koulutusta eikä työkokemusta. Yksilövalmennus ja mentorointi ovat toiminnan peruspilareita, jotka auttavat

asiakkaita arjen hallinnassa, tarvittavan ammatillisen koulutuksen suunnittelussa ja räätälöityjen työelämän polkujen rakentamisessa. MaMu -palvelun työvalmennus tapahtuu tuotannollista työtä tehdessä Tekevän eri työyksiköissä tai ohjatusti yrityksissä. Tavoite on, että valmennuksen päätyttyä asiakkaalla on joko työpaikka Tekevän ulkopuolella, hän on aloittanut ammatillisen koulutuksen tai hän on sitoutunut kerho-, järjestö- tai vapaaehtoistoimintaan. (Mts.)

Mosaiikki ry on maahanmuuttajien ja suomalaisten yhdessä perustama kansalaisjärjestö. Yhdistys perustettiin Jyväskylässä 2003 ja se pyrkii edistämään maahanmuuttajien kotoutumista ja lisäämään maahanmuuttajien ja suomalaisten välistä vuorovaikutusta. Mosaiikki ry:n tärkein toimintamuoto on kaksi-/ monikielisen Mosaiikki-lehden julkaiseminen. Se on maahanmuuttajien monikulttuurinen tiedotus- ja kulttuurilehti ja sitä jaetaan maahanmuuttajille ilmaiseksi. Sen kaikki materiaalit käännetään suomeksi ja venäjäksi ja osa jutuista on julkaistu myös afgaanien äidinkielellä, darin kielellä. (Mosaiikki.)

3.8 Jyväskylän kotitalousoppilaitos

Jyväskylän kotitalousoppilaitos on viihtyisä ja kodikas oppilaitos, joka antaa valmiuksia kodin tehtävien hoitamiseen, ammattiin kasvamiseen, jatko-opintojen suunnitteluun ja oman elämän hallintaan. Opetustyössä kehitetään kädentaitoja ja tietoja, jotka lisäävät yksilön, kodin, ympäristön ja yhteiskunnan hyvinvointia. (Jyväskylän kotitalousoppilaitos.)

Monikulttuurinen talouskoulu on eri maista ja kulttuureista olevien eri-ikäisten ihmisten kohtaamispaikka. Koulu antaa tietoa ja taitoja maahanmuuttajille oman kotitaloutensa hoitamiseen ja suomalaisessa yhteiskunnassa toimimiseen. Koulutus on päiväopiskelua ja siihen on mahdollista hakea valtion opintotukea tai kotouttamisrahaa. Opetuskieli on suomi. (Mts.)

Talouuskoulussa voi opiskella suomen kieltä, ruoanvalmistusta ja leipomista, ruokakulttuureja ja tapoja, ravitsemustietoa, kodinhoitoa, käsitöitä sekä yhteiskunta- ja kuluttajatietoa. (Mts.)

3.9 Suomen punainen risti (SPR)

Suomen Punainen Risti perustettiin Suomeen vuonna 1877 ja se on yksi Suomen suurimmista kansalaisjärjestöistä. Järjestöön kuuluu yli 90 000 jäsentä ja noin 45 000 aktiivista vapaaehtoista. SPR:n vapaaehtoistyö keskittyy kotimaahan, jossa tehtäväkenttä on monipuolinen: ensiapukoulutusta, ystävä- ja tukihenkilötoimintaa, nuorten auttamistyötä, vanhustoimintaa jne. Järjestön toiminta jakaantuu 12 piiriin ja 500 osastoon. SPR:n keskus toimisto sijaitsee Helsingissä. (Suomen Punainen Risti.)

Suomen Punainen Risti on mukana vastaanottamassa Suomeen saapuvia kiintiöpakolaisia ja yhdistämässä pakolaisperheitä. Järjestö seuraa pakolaisten ja maahanmuuttajien oikeuksien kehittymistä ja puhuu inhimillisen pakolais- ja maahanmuuttopolitiikan puolesta. Punaisen Ristin ylläpitämiä yksiköitä on tällä hetkellä Siuntiossa, Suomensjärvellä, Kemissä, Kontioniemessä, Lammilla, Punkalaitumella, Turussa, Kristiinankaupungissa, Ruovedellä, Siikajoella ja Rovaniemellä. Tilanteet voivat muuttua eli yksiköitä voidaan avata tai sulkea lyhyelläkin aikavälillä. Järjestö tekee aktiivista työtä maahanmuuttajien kotoutumisen edistämiseksi sekä suvaitsevaisuuden ja moniarvoisuuden lisäämiseksi yhteiskunnassa. (Mts.)

3.10 Mannerheimin lastensuojeluliitto (MLL)

Lokakuussa 2004 avattu monikulttuurinen perhekahvila Monimessi on osa MLL:n Keski-Suomen piirin toimintaa. Kahvila on kaikenikäisten suomalaisten ja maahanmuuttajien kohtauspaikka. Kävijöiden kulttuuritausta on hyvin erilainen ja he elävät hyvin erilaisissa

elämäntilanteissa. Kävijät voivat olla pakolaisia, työn vuoksi maahanmuuttaneita ja heidän perheenjäseniään – äitejä, isiä lapsia, isovanhempia, opiskelijoita tai yksin eläviä. Toiminnan lähtökohtana on kuitenkin lapsi ja perhe. (Mannerheimin lastensuojeluliitto.)

Monimessi-toiminnan on selvästi nähty edistävän sekä maahanmuuttajien kotoutumista että suomalaisten valmiutta kohdata erilaisista kulttuureista tulevia ihmisiä. Ryhmää yhdistää voimakas yhteisöllisyys ja vastavuoroisuus. Monipuolisen toiminnan lisäksi Monimessi-perhekahvila tarjoaa mahdollisuuden tietojen ja taitojen hankkimiseen, lapsille paikan leikkiä ja se on myös tärkeä kielikylpypaikka. Monimessi toimii monikulttuurisuuskeskus Glorian tiloissa osoitteessa Kauppakatu 18 C 35. (Mts.)

4 MAAHANMUUTTAJAT JYVÄSKYLÄSSÄ

4.1 Kansallisuuksien kirjo

Suomi on ottanut vuodesta 1973 lähtien vastaan noin 25 000 henkilöä pakolaisina. Suomen vuoden 2008 pakolaiskiintiö oli 750 henkilöä. Kunnat tekevät itsenäisen poliittisen päätöksen pakolaisten vastaanotosta. Jyväskylän kiintiö on tällä hetkellä 50 henkilöä vuodessa – lähitulevaisuudessa 75. Lisäksi paluumuuttajia tulee vuosittain noin 20 - 30 henkilöä. (Perehdytysmateriaali 2008, 6.)

TAULUKKO 1. Suurimmat kansalaisuusryhmät Jyväskylässä 30.11.2007. Lähde: Perehdytysmateriaali 2008.

Maa	Lukumäärä
Venäjä	550
Afganistan	254
Iran	160
Viro	141
Myanmar	90
Ruotsi	76

Serbia ja Montenegro	69
Turkki	65
Saksa	61
Iso-Britannia	60
Thaimaa	59
Kiina	57
Yhdysvallat	44
Puola	38
Ukraina	34
Kongo	30
Bosnia-Herzegovina	29
Irak	28
Ranska	26
Sudan	23
Yhteensä	1 894

Jyväskylään kuluva vuoden 2009 aikana muuttaneet pakolaiset on onnistuttu haja-asuttamaan entistä paremmin eri kaupunginosiin. Tänä vuonna pakolaisia on tullut Irakista, Kongosta ja Burmasta, ja he ovat pääasiassa perheitä tai yksinhuoltajajäitejä lapsineen. Vanha trendi oli keskittää pakolaiset Huhtasuolle ja Pupuhuhtaan. Tänä vuonna uusia pakolaisia on muuttanut myös Kuokkalaan, Keljonkankaalle, Kortepohjaan ja Myllyjärvelle. Maahanmuuttajien keskittymistä pyritäänkin välttämään Jyväskylässä. (Sirkeinen 2009, 4.)

Tilastokeskuksen mukaan Jyväskylässä on Suomen kunnista seitsemänneksi eniten ulkomaalaisia. Ulkomaalaisia oli Jyväskylässä vuoden 2008 lopussa yhteensä 2875 henkeä eli 2,2 % koko asukasluvusta. Sisäasiainministeriön mukaan Keski-Suomessa pakolaisia on vastaanotettu satunnaisesti Keuruulle, Laukaaseen, Muurameen, Saarijärvelle ja Äänekoskelle. Vain Jyväskylä on vastaanottanut jatkuvasti pakolaisia vuodesta 1991 lähtien. (Mts. 4.)

Työ- ja elinkeinoministeriön arvion mukaan Suomen ulkomaalaisten työttömyysaste vuonna 2008 oli 21 prosenttia. Jyväskylän ulkomaalaisten työttömyysaste on vähintään valtakunnan tason mukainen. (Mts. 4.)

4.2 Jyväskylän monikulttuurisuusohjelma

Jyväskylän ensimmäinen ulkomaalaispoliittinen ohjelma sekä siihen liittyen lähtökohdat seutukunnalliselle ohjelmalle kirjoitettiin vuonna 1993. Ensimmäinen kotoutumiseen liittyvä ohjelma kirjoitettiin Jyväskylässä vuonna 1996 ja toinen Muuramen, Laukaan, Jyväskylän maalaiskunnan sekä Jyväskylän yhteinen kotouttamisohjelma laadittiin vuonna 2000. Sen jälkeen Jyväskylän seutu on muuttunut monikulttuurisemmaksi, tähän liittyvä osaaminen on kasvanut ja maahanmuuttajia on tullut mukaan aktiivisiksi toimijoiksi. (Monikulttuurisuusohjelma, 24.)

Jyväskylän uusi monikulttuurisuusohjelma vuodelta 2006 sisältää varsinaisen kotouttamisohjelman lisäksi myös etnisen yhdenvertaisuussuunnitelman, joka perustuu vuonna 2004 voimaan tulleeseen yhdenvertaisuuslakiin. (Mts. 24.)

4.3 Kotouttamisohjelma

Kotoutuminen on jatkuva kahdensuuntainen prosessi, jossa on otettava huomioon sekä maahanmuuttajien että vastaanottavan yhteiskunnan oikeudet ja velvollisuudet. Yleensä kotouttamisen tärkeimpänä tavoitteena pidetään omatoimisuutta. Tällöin maahanmuuttajille pyritään antamaan valmiudet selviytyä itsenäisesti asumisessa, työssä, koulutuksessa, sosiaalisten verkostojen luomisessa ja yhteiskuntaelämään osallistumisessa. Yhä enemmän on alettu kiinnittää huomiota myös sosiokulttuuriin seikkoihin, kotoutumisen henkilökohtaiseen ulottuvuuteen sekä sosiaalisen vuorovaikutuksen tiiviyyteen ja vilkkauteen (Kotouttaminen, 9.)

Kotoutuminen on pitkä, vuosien mittainen prosessi. Se jatkuu useasti vielä sittenkin, kun maahanmuuttaja on saanut maan kansalaisuuden tai jopa toisessa ja kolmannessa sukupolvessa. Prosessi siis edellyttää vahvaa molemminpuolista sitoutumista sekä vastaanotavalta yhteiskunnalta että maahanmuuttajalta itseltään. (Mts.14.)

Merkittävin ajanjakso oppimisen kannalta alkaa heti maahanmuuttajan saavuttua vastaanottavaan maahan. Joissakin maissa on käynnistetty tutustumisohjelmia, joihin maahanmuuttajat voivat pian maahantulon jälkeen osallistua. Tutustumisohjelmien sisältö muodostuu yleensä kolmesta pääaiheesta: kieliopinnoista, yhteiskuntatietoudesta ja työmarkkinoille valmentavasta ammatillisesta koulutuksesta. (Mts.14.)

Suomessa jokaiselle maahanmuuttajalle laaditaan kotouttamislain hengessä kotoutumissuunnitelma. Niille maahanmuuttajille, jotka ovat työ- ja elinkeinotoimiston asiakkaana, suunnitelma laaditaan siellä, jolloin paikalla ovat asiakas, työvoimaneuvoja, sosiaalityöntekijä ja tulkki. Työvoiman ulkopuolella olevien (lapset ja nuoret, eläkeikäiset, kotiäidit, pitkäaikaissairaat, vammaiset) kotoutumissuunnitelmien laatimisesta vastuu on kunnilla (Mts.59.)

4.4 Kulttuurien välisiä kohtaamisia

”Olin kuullut afganistanilaisilta tuttaviltamme, että suomalaiset heittävät jouluna kaikki tavaransa roskeen. Tuttavamme olivat löytäneet roskiksesta kokonaisen sohvakaluston ynnä muuta käyttökelpoista tavaraa. Odotin ensimmäistä joulua kiihkeästi. Kun lähiroskiksemme ei ilmaantunut mitään tavaraa, menin naapuriin kysymään eivätkö he aio heittää mitään pois. Naapurit ihmettelivät ja kysyivät, mitä heidän pitäisi mielestäni heittää pois.” (Qadhiri, Zahra.)

Hollantilainen kulttuurin tutkija Geert Hofstede määrittelee kulttuurin opituksi ihmismielen ohjelmoinniksi. Kulttuuri koostuu monista eri kerrostumista, henkisen ohjelmoinnin tasoista. Hänen mukaansa ihminen kantaa mukanaan elämänsä aikana oppimiaan ajattelun, tuntemisen ja käyttäytymisen malleja, jotka on opittu jo varhaislapsuudessa. Ohjelmoinnin lähteenä toimii sosiaalinen ympäristö, jossa hän on kasvanut ja hankkinut elä-

mänkokemuksensa. Ohjelmointi alkaa perheessä, jatkuu naapurustossa, koulussa, nuorten ryhmissä, työpaikoilla sekä asuinympäristössä. (Hofstede 1993, 18 - 20.)

Monet erityisesti pakolaistaustaisista maahanmuuttajista tulevat Suomeen kulttuureista, joissa ihmisten väliseen kanssakäymiseen liittyvät tavat ja säännöt poikkeavat olennaisesti omistamme. Esimerkiksi monissa nk kollektiivisen kulttuurin maissa erilaiset kohteliaat tavat korostuvat enemmän kuin omassa, suhteellisen epämuodollisessa tapakulttuurissamme. Myös eri sukupuolta olevien vuorovaikutusta säätelevät monesti erilaiset totutut säännöt, jotka voivat tuntua suomalaisista jäykiltä ja oudoilta. (Perehdytysmateriaali 2008, 10.)

Monikulttuurisissa kohtaamisissa on aina riski joutua törmäyskurssille. Yleisimpiä erimielisyyksien aiheita ovat:

- a. Arvot: mikä on hyväksyttävää, mikä ei, mikä on tärkeää ja mikä vähemmän tärkeää jne
- b. Ruokailu: mitä ruokaa ja juomaa nautitaan, valmistustavat, ruokailuajat, pöytätavat jne
- c. Seksuaalisuus: raskauden ehkäisy, kuukautiset, itsetyydytys, neitsyys ja siveys, perhekunnia, homoseksuaalisuus, esiaviolliset suhteet, avioukkollisuus, sukupuolielämä, inesti, tanssi, romanssit, kädestä pitäminen, kättely, meikkaaminen, yksilöllinen puukeutuminen, lasten lukumäärä ja tärkeys jne
- d. Sukupuoliroolit: kullakin yksilöllä on omat käsityksensä, kuinka toisen henkilön tulisi käyttäytyä jne
- e. Ystävät
- f. Sukulaiset, appivanhemmat: erilaiset perhekäsitykset, patriarkaalinen perhe ym
- g. Lasten kasvatus: kasvatusmallit ovat erilaisia eri uskontoa harjoittavilla, eri roduissa ja eri maissakin. (Alitolppa-Niitamo ym. 2005, 30 - 31.)

Tuore uutinen tiedotusvälineissä kertoo, että Suomi putosi jälleen yhden pykälän korrup-tiovertailussa. Yhä edelleen kuitenkin Suomi on yksi maailman vähiten korrup-toituneista maista ollessaan sijaluvulla kuusi. Mielenkiintoista on se, että kymmenen korrup-toituneimman maan joukossa ovat mm Somalia, Afganistan, Myanmar, Sudan, Irak ja Iran – kaikki niitä maita, joista olemme vastaanottaneet paljon pakolaisia. On varmasti pakolai-selle valtava käännteinen kulttuurishokki, kun Suomessa virat eivät olekaan ostettavissa, oikeutta ei saa rahalla ja arkisiakin palveluja saa ilman palvelurahaa. (STT2, 17.)

KUVA 3. Suomalaista vieraanvaraisuutta

4.5 Kotouttamisen haasteita

Maahanmuuttajat eivät ole homogeenisia ryhmiä kulttuurisen, taloudellisen tai sosiaalisen asemansa tai koulutuksensa mukaan – kuten eivät suomalaisetkaan. Tulijoista kuitenkin helposti puhutaan usein yhtenäisinä ryhminä lähtömaan mukaan. Tosiasiassa esimerkiksi jostakin Afrikan maasta tulleen kaupunkilaisen ja maaseudulta kotoisin olevan ihmisen sosiaalinen todellisuus ja kokemusmaailma saattavat erota yhtä paljon toisistaan kuin afrikkalaisen ja suomalaisen.

Maahanmuuttajan kohdalla liian harvoin otetaan huomioon sosiaaliset, taloudelliset ja poliittiset tekijät eli koulutustausta tai se, onko tulija elänyt kaupungissa vai maalla tai mikä sosioekonominen tai poliittinen asema hänellä on ollut lähtömaassaan. Maahanmuuttajan myös oletetaan yhtä aikaa sekä sopeutuvan että säilyttävän kulttuurinsa. Tähän sisältyy ilmeinen ristiriita. (Ikäläinen, Martiskainen & Törrönen 2003, 18 - 27.)

Psykologisessa sopeutumisessaan maahanmuuttaja käy läpi erilaisia vaiheita, joiden eteneminen riippuu lukemattomista henkilön taustaan, koettuihin traumoihin, yksilöllisiin ominaisuuksiin ja tarjolla olevaan sosiaaliseen tukeen liittyvistä tekijöistä. Alkuvaiheen sopeutumisprosessia leimaa usein negatiivisten asioiden kieltäminen tai muu shokkireaktion kaltainen tila. Vaihtoehtoisesti myös pettyminen heti alussa ylisuurten odotusten vuoksi ja tähän liittyvä törmäysreaktio on yksi mahdollinen tilanne. Erilaiset masennusvaiheet ja ahdistus ovat tavallisia. Ajan kuluessa psykologinen sopeutuminen etenee ja pahin kuohunta tasoittuu. Prosessi on jokaisen kohdalla kuitenkin oma, henkilökohtainen tarinansa. (Perehdytysmateriaali 2008, 9.)

Suomen kielen osaaminen on avain yhteiskuntaamme. Maahanmuuttajalapsat oppivat vanhempiaan nopeammin uuden kielen ja monesti heistä tulee perheen asiamiehiä. Tällöin lapset joutuvat tulkitsemaan vanhemmilleen yhteiskunnan toimintatapoja. Tällainen roolien sekoittuminen aiheuttaa jännitteitä perhedynamiikassa. Vanhemmat saattavat menettää auktoriteettiasemansa ja joutua riippuvaisiksi lapsistaan. Lapset ja nuoret tuntevat usein ristiriitaa erilaisten kulttuuristen odotusten välillä ja vanhemmat saattavat kadottaa vanhemmuuden roolinsa. (Ikäläinen, Martiskainen & Törrönen 2003,74.)

Maahanmuuttajaperheillä on voimakas tiedon tarve suomalaisen yhteiskunnan toiminnasta yleensä. Maahanmuuttajat eivät usein tiedä riittävästi itseään koskevista asioista vielä vuosienkaan oleskelun jälkeen. Perheet tarvitsevat paljon neuvontaa ja ohjausta eikä oman yhteisön tuki riitä. Tarvitaan siis ennen kaikkea neuvontaa ja opastusta elämästä Suomessa. (Mts. 82.)

Suurena riskinä voi olla hyvinkin eritahtinen kotoutuminen. Vaikeassa tilanteessa olevia maahanmuuttajaryhmiä ovat mm ikääntyvät maahanmuuttajat, maahanmuuttajamiehet, luku- ja kirjoitustaidottomat, traumatisoituneet maahanmuuttajat, kotiäidit, avioliiton kautta maahan tulleet, ilman huoltajaa maahan tulleet alaikäiset, teini-iässä maahan tulleet ja toisen sukupolven maahanmuuttajat. Näiden ryhmien avuksi kaivataan konkreettista toimintaa. (Alitolppa-Niitamo ym. 2005, 63 - 66.)

Yksittäisen maahanmuuttajan kotoutumisprosessi voi edetä hyvinkin yksilöllisesti. Kotoutumiskaari kuvaa maahanmuuttajan kotoutumista prosessina, jossa esiintyy yksilöllisiä nousuja ja laskuja, hyviä ja huonoja kokemuksia. (Liite 1.)

5 TUKIHENKILÖKSI MAAHANMUUTTAJALLE

5.1 Vapaaehtoistoiminta

Maahanmuuttajan tukihenkilönä toimiminen on vapaaehtoistoimintaa. Vapaaehtoistyö on omaehtoista ja palkatonta toimintaa ja sitä tehdään tavallisten ihmisten ehdoilla, tiedoilla ja taidoilla. Se on prosessi, jossa ihmiset yhdessä ryhtyvät parantamaan elämänlaatuaan ja voittamaan vaikeuksiaan. Vapaaehtoistyötä tehdään paitsi sosiaali- ja terveystyön piirissä myös useissa muissa toimintaympäristöissä kuten liikuntajärjestöissä, nuorisotyössä, sivistystyössä, vammaistyössä jne. Vapaaehtoistyöympäristössään työntekijät ovat täysivaltaisia toimijoita. Elämäkokemus ja sydämen sivistys ovat tärkeimpiä vapaaehtoistyön voimavaroja, eivät niinkään pelkät tekniset tiedot tai taidot. Koska vapaaehtoistyön tehtä-

vät ovat moninaisia, tarvitaan joissakin vapaaehtoistyön muodoissa varsin yksityiskoh-
taista asiantuntemusta. (Kouluttajan tukiaineisto.)

Vapaaehtoistyössä ja yhdistystoiminnassa mukana olemiseen on monia vaikuttimia. Jotkut ovat mukana 'aatteen palosta' eli koska heidän käsityksensä oikeasta ja väärästä vaatii heitä olemaan mukana. Toisia motivoi tarve kuulua ryhmään. Jotkut motivoituvat tarpeesta myötäellä ja samaistua tunnetasolla. He haluavat auttaa niitä, jotka kärsivät vaikeuksista. Onnistuminenkin motivoi ja haasteesta selviytyminen kunnialla voi motivoida jo itsessään. Vapaaehtoistoiminnasta saa myös palkkioita, kuten hyödyllisiä taitoja tai ihmisten verkostoja, jotka nekin motivoivat toimimaan. Myös tapa, tottumus ja uskollisuus pitävät kiinni toiminnassa. (Mts.)

Mamu-koulutus antaa perustiedot vapaaehtoisena toimimisesta, pakolaisen maahanmuuttoprosessista ja tukihenkilönä toimimisesta. Lisäksi kurssilla käsitellään suvaitsevaisuuteen liittyviä arvoja ja aiheita. Koulutus toteutetaan yhteistyössä Jyväskylän kaupungin vapaaehtoistoiminnan keskuksen ja maahanmuuttajapalvelujen kanssa. (Liite 2.)

5.2 Tukihenkilöksi valmentaminen

Maahanmuuttajatukihenkilökoulutus valmentaa maahanmuuttajien kotoutumista tukevaan vapaaehtoistyöhön. Koulutus järjestetään arki-iltaisina ja koulutuskertoja on neljä. Yksi koulutuskerta kestää kolme tuntia eli yhteensä koulutusta on 12 tuntia. Koulutuksen suorittaneille annetaan koulutuksesta kirjallinen todistus. Tämä tarkastelussa oleva koulutustoteutus on syksyiltä 2008.

Koulutukseen hakeudutaan täyttämällä hakulomake (Liite 3) ja hakemusten perusteella kutsutaan sopivat hakijat henkilökohtaiseen haastatteluun, jossa vielä tarkastellaan hakijan omia taitoja, päämääriä, motiiveja ja odotuksia suhteessa koulutukseen ja mahdollisesti alkavaan tukitoimintaan.

1. kokoontuminen

Ensimmäinen kokoontumiskerta aloitetaan toisiin tutustumalla ja koulutukseen liittyviä käytännön asioita läpikäymällä. Jyväskylän maahanmuuttajapalveluiden edustajat kertovat maahanmuuttoon liittyvistä peruseriaatteista, käsitteistä ja käytännöistä. Lisäksi käydään läpi vapaaehtoistoiminnan periaatteet ja mahdollisia kurssilaisten omia kokemuksia vapaaehtoistoinnasta tai maahanmuuttajista. Tilanne on hyvin vapaamuotoinen, joten kysymyksiä ja kommentteja voi esittää sitä mukaa kuin niitä tulee mieleen.

2. kokoontuminen

Toisen kokoontumisen aikana kuullaan maahanmuuttajien kokemuksia heiltä itseltään. Samalla tulee käytyä läpi ”pakolaisenpoluksi” kutsuttu asennekasvatuksellinen sosiodraama. Pakolaisenpolku esittää kaikki ne eri vaiheet ja kaiken sen ”pyöriksen”, jonka maahanmuuttaja joutuu Suomeen tultuaan läpikäymään. Se on elämyksellinen kokemus pakolaisuudesta ja tavallisesti siinä kierretään eräänlainen ”rata”, johon sisältyy jonotusta ja odottelua, vieraskielistä puhetta, jota ei ymmärretä, terveystarkastus, pidätyksiä ja vankilaa sekä sairasteluakin. Tällä kertaa polkua ei kierretä konkreettisesti vaan keskustelun kautta.

Tämän toisen kokoontumisen aikana perehdytään myös kulttuurien väliseen viestintään ja kokeillaan sitä käytännössä.

3. kokoontuminen

Kolmannessa kokoontumisessa avataan jokaisessa itsessään olevia arvoja ja asenteita. Samalla mietitään sitä, kuinka olemassaolevat arvot ja asenteet näkyvät arjessa ja kuinka ne vaikuttavat valintoihimme ja käyttäytymiseemme. Myös suomalainen arki ja tapa elää otetaan tarkastelun alle.

4. kokoontuminen

Viimeisellä kokoontumiskerralla käydään vielä läpi tukihenkilötoiminnan käytäntöjä. Keskustellaan myös vapaaehtoiselle tarjotusta tuesta ja jaksamisesta. Lisäksi sovitaan jat-

kotapaamisesta alustavasti. Jokaiselle uudelle tukihenkilölle myös ehdotetaan sopivaa tuettavaa maahanmuuttajakohdetta, joka voi olla yksittäinen henkilö, pariskunta tai vaikka kokonainen perhe. Myös todistukset jaetaan tällä kokoontumiskerralla.

5.3 Teoriasta käytäntöön

Kun tukihenkilölle on osoitettu sopiva maahanmuuttajayksilö, pariskunta tai kokonainen maahanmuuttajaperhe, jonka kanssa hänen on tarkoitus työskennellä, sovitaan maahanmuuttajapalveluiden kautta ensimmäinen tapaamiskerta asiakkaan kotiin. Ensimmäisellä tapaamiskerralla on aina mukana myös Jyväskylän maahanmuuttajapalveluiden edustaja ja tarvittaessa myös tulkki. Silloin sovitaan käytännön asioista, tehdään kirjallinen toimintasuunnitelma ja tietysti tutustutaan. Tämän jälkeen toimintaa pitäisi pystyä jatkamaan itsenäisesti.

Kerran vuodessa yleensä joulun alla järjestetään mamu-vapaaehtoisille kahvitilaisuus, jolloin on mahdollisuus tavata toisia vapaaehtoisia ja Maahanmuuttajapalveluiden henkilökuntaa, jakaa kokemuksia ja keskustella mieltä askarruttavista asioista.

6 KYSELYTUTKIMUS TUKIHENKILÖILLE

6.1 Tutkimusongelma

Vapaaehtoisten kouluttaminen maahanmuuttajatukihenkilöiksi on toimintana vielä nuorta eikä optimaalisia käytäntöjä toiminnalle ole ehtinyt vielä muodostua. Minkäänlaista varsinaista systemaattista seurantakyselyä tukihenkilöille ei ole tehty ja siksi myöskään valmista mallia ei ole olemassa.

Tämän tutkimuksen pääasiallisena tavoitteena on kuvata vapaaehtoisten maahanmuuttajatukihenkilöiden koulutusta Jyväskylässä ja sitä kuinka konkreettista apua siitä on itse

käytännön tukityössä. Yritän kiteyttää tuloksiksi ne asiat, joihin koulutuksessa jatkossa kannattaa keskittyä. Lisäksi tutkimus tuottaa taustatietoa esim. siitä, minkä tyyppiset henkilöt hakeutuvat tukihenkilöiksi ja mitä odotuksia heillä on koulutukselta ja itse tukitoiminnalta.

Tutkimuksella pyrin saamaan vastaukset kolmeen pääkysymykseen:

1. Mitkä ovat motivaatiotekijät tulla koulutukseen ja mitä koulutukselta odotetaan?
2. Kuinka hyvin koulutus on vastannut vastaajien odotuksia?
3. Miten tukihenkilöt ovat toimineet maahanmuuttajien kanssa ja mitä konkreettista hyötyä koulutuksesta on toiminnassa ollut?

Tutkimuksen tulosten perusteella on mahdollista kehittää mamu-koulutusta niin, että koulutuksen toteutukselle saadaan pysyvä ja tarkoituksenmukainen runko.

6.2 Tutkimusmenetelmä ja aineiston keruu

Valitsin tutkimusmenetelmäksi kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimuksen, sillä se mielestäni sopii hyvin tilanteeseen, jossa tutkija ei määrää sitä, mikä on tärkeää. Kvalitatiivinen tutkimus tyypillisimmillään on luonteeltaan kokonaisvaltaista tiedon hankintaa. Tutkija luottaa enemmän omiin havaintoihinsa ja lomakkeita ja testejä käytetään vain apuvälineinä. Tutkijan lähtökohtana ei ole teorian tai hypoteesien testaaminen vaan aineiston monitahoinen ja yksityiskohtainen tarkastelu – tutkittavaa ilmiötä pyritään ymmärtämään.

Tutkimuksen kohdejoukko valitaan tarkoituksenmukaisesti eikä satunnaisotoksena. Usein myös tutkimussuunnitelma elää tutkimuksen edetessä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 164.)

Osallistuva havainnointi

Osallistuva havainnointi voi olla aktiivista tai passiivista. Aktiivisessa osallistuvassa havainnoinnissa tutkija vaikuttaa aktiivisesti läsnäolollaan tutkittavaan ilmiöön. Hän voi esimerkiksi olla mukana kehittämistyössä, projektissa tai vastaavassa tilanteessa aktiivisena toimijana. Passiivisella osallistuvalla havainnoinnilla tarkoitetaan tutkijan osallistumista tutkittavaan tilanteeseen ilman vaikuttamista tilanteiden kulkuun. Molemmissa tapauksissa tutkijan on kuitenkin pystyttävä erittelemään oma roolinsa ja sen mahdollinen vaikutus tutkimustilanteeseen (Hirsjärvi ym. 2009, 212-217.)

Tämän tutkimuksen osallistuva havainnointi on luonteeltaan sekä aktiivista että passiivista. Alkusysäys tutkimukselleni syntyi, kun osallistuin ensin vapaaehtoistoiminnan koulutukseen maaliskuussa 2008. Siinä yhteydessä opin paljon ns. kolmannen sektorin toiminnasta yhteiskunnassa ja tehdessäni koulutuksen jälkeen vanhustyötä tarkkailin ja tein havaintoja laajemminkin vapaaehtoistoiminnan kentästä. Syksyllä 2008 hakeuduin sitten myös maahanmuuttajatukihenkilökoulutukseen ja tein koulutuksen aikana omia havaintojani koulutuksen sisällöstä ja toki myös keskustelin muiden silloin mukana olevien kanssa. Tarkkailijan roolini oli vapaaehtoistoiminnan koordinaattorin tiedossa, mutta muille kurssilaisille olin yksi heistä matkalla maahanmuuttajamentoriksi.

Puolistrukturoitu lomakekysely

Valitsin aineiston hankkimisen toiseksi metodiksi puolistrukturoidun lomakekyselyn. Kysymyslomakkeen lähetin valituille henkilöille sähköpostilla keväällä 2009. Kyselyn lähetin niille 26 henkilölle, jotka olivat vapaaehtoistoiminnan koordinaattorin maahanmuuttajatukihenkilöiden postituslistalla. Metodien valintaan vaikutti erityisesti juuri se seikka, että kyselyn kohderyhmänä on näinkin suppea joukko vapaaehtoisia. Halusin lähestyä heitä mahdollisimman ”lempeällä” tavalla. En halunnut aiheuttaa kyselylläni minkäänlaista ylimääräistä stressiä kehittämistoimintaan osallistumisesta tai kokemusta jonkinasteisesta vastaamiseen painostamisesta.

Tein kyselystä puolistrukturoidun (Liite 4.), sillä halusin, että materiaalin jäsenyys onnistuu vaivattomasti. Toisaalta halusin myös vastaajien ”oman äänen” selvemmin näkyviin

lisäämällä joukkoon myös avoimia kysymyksiä. Kyselyyn tuli vastauksia kaikkiaan viideltä henkilöltä. Vastausten niukka määrä ei itseäni yllättänyt, kun kyse kuitenkin on nimenomaan vapaaehtoistoiminnasta.

Vastausprosentin pienuus näytti olevan ongelmana myös aikaisemmassa Nurmen ja Oksanen tutkimuksessa 2005. He lähettivät kyselyn kaikkiaan 57 tukihenkilölle ja saivat vain kahdeksan vastausta sinnikkään muistuttelunkin jälkeen. Heidän mielestään tämän-tyyppinen aktiivisuuden puuttuminen oli selvä merkki kommunikaatio-ongelmista tukihenkilötoiminnoissa sekä tukihenkilöiden sitoumisen ja motivaation puutteesta. (Nurmi & Oksanen 2005, 44.)

6.3 Aineiston analysointi

Induktiivinen päättely on laadulliselle analyysille tyypillistä. Siinä pyritään tekemään yleistyksiä ja päätelmiä aineistosta nousevien seikkojen perusteella. Aineistoa tarkastellaan monitahoisesti ja yksityiskohtaisesti ja siitä nostetaan esiin merkityksellisiä teemoja. Tilastolliseen yleistämiseen ei pyritä. (Määttänen 1995, 126.)

Tutkimusaineistoa kootessa ja aineistoa analysoidessa on taustalla ollut koko ajan vaikuttamassa kolme merkittävää tekijää:

- * Koulutuksen historia on lyhyt ja systemaattista palautekyselyä ei ole suoritettu.
- * Mahdollisten vastaajien joukko on todella pieni (kyselyn lähettämisen aikaan vain 26 henkilöä).
- * Aikaisempaa tutkimusmateriaalia tästä nimenomaisesta aihealueesta on niukasti.

Vastaajat on nimetty tunnuksin V1, V2, V3, V4 ja V5.

6.4 Luotettavuus ja tutkimuksen ongelmakohdat

Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta parantaa tutkijan tarkka selostus tutkimuksen toteuttamisesta. Sama tarkkuus pitää ulottua tutkimuksen kaikkiin vaiheisiin. Ydinasioita laadullisissa tutkimuksissa ovat henkilöiden, paikkojen ja tapahtumien kuvaukset. Kuvauksien ja niihin liitettyjen selitysten ja tulkintojen tulee olla yhteensopivia. (Hirsjärvi ym. 2009, 232.)

Tämän tutkimuksen luotettavuus on perusteltavissa myös sillä, että tutkimustulokset vastaavat asetettuun ongelmaan eli tutkimus antaa vastauksen asetettuihin tutkimuskysymyksiin. Vaikka kyselyyn vastanneiden määrä on pieni, ovat siihen vastanneet todella paneutuneet asiaan ja vastanneet perinpohjaisesti jokaiseen lomakkeessa esitettyyn kysymykseen.

Kun on kysymys laadullisesta aineistosta, jo kolme tapausta katsotaan määräksi. Eli jos esimerkiksi kolmesta haastateltavasta kaikki ovat samaa mieltä jostakin asiasta, seikkaa voi jo pitää merkittävänä. Jos haastateltavia on ollut esimerkiksi neljä ja kaikilta tulee samanlainen viesti, kyse ei olekaan enää sattumasta, vaan tilastollisesti merkittävästä tuloksesta.

Tämän tutkimuksen tulokset ja päätelmät perustuvat viiden tukihenkilön perusteellisiin kyselyvastauksiin ja omiin havaintoihini, jotka koulutuksesta tein osallistuessani siihen syksyllä 2008. Kyselyvastaukset ja omat havainnot yhdessä muodostavat kattavan ja luotettavan pohjan päättelylle.

7 TULOKSET

7.1 Kyselyyn vastanneet

Kyselyyn vastasi neljä naista ja yksi mies. Yleensäkin miehiä on mukana vapaaehtoisuudessa niukasti ja näiden 26 joukossa, jolle kyselyn lähetin, heitä oli kaikkiaan vain kolme. Iältään vastaajat ovat 26 vuodesta aina 66 ikävuoteen asti. Kaksi heistä on kokopäivätyössä, kaksi eläkkeellä ja yksi on osa-aikaisesti töissä.

Kielitaito vastanneilla on monipuolinen. Kaikkien äidinkielenä on suomi. Suomen lisäksi tässä vastaajajoukossa puhutaan myös ruotsia, englantia, saksaa, venäjää, ranskaa ja espanjaa. Jokainen vastanneista osaa vähintään kahta vierasta kieltä.

Neljä vastanneista oli saanut tiedon koulutuksesta paikallisesta sanomalehdestä ja yksi tuttavaltaan. Neljä vastaajaa oli mukana vuoden 2007 koulutuksessa ja yksi syksyn 2008 toteutuksessa.

Vastaajista jokainen oli päässyt soveltamaan saamiaan oppeja käytäntöön, eli jokaisella on kokemusta mentorina toimimisesta. Tuettavia oli ollut eniten juuri niistä maista, joista pakolaisia on viimeksi vastaanotettu, kuten Irakista, Iranista, Kongosta, Myanmarista ja Afganistanista. Mutta kontakteja oli myös Kiinasta, Venäjältä, Kosovosta, Liberiasta, Marokosta, Iso-Britanniasta, Virosta, Thaimaasta ja Turkista muuttaneisiin henkilöihin.

Vastausten mukaan mentorit tapaavat maahanmuuttajaystäviään joko kerran viikossa tai kerran kahdessa viikossa ja tapaaminen kestää useimmiten alle kaksi tuntia kerrallaan. Yksi vastanneista kirjoitti tapaamisen kestävän yli kaksi tuntia kerrallaan.

Vastaajien lähipiiri on suhtautunut toimintaan pääasiallisesti hyvin, jotkut jopa ihailevasti. Ennakkoluuloja on ollut lähinnä muilla suomalaisilla – vastausten mukaan niiden syyinä saattavat useimmiten olla tiedon puute, tyhmyys ja kateus.

7.2 Kurssilaisten motivaatiotekijät ja odotukset koulutukselta

Kyselyn tuottama aineisto

Motivaatiotekijät tässä yhteydessä ovat vapaaehtoistyöntekijää sisäisesti palkitsevia tekijöitä. Tutkimusmateriaalista nousi selvimpänä motivaatiotekijänä esille halu tutustua eri kulttuureihin ja niiden edustajiin. Toinen selkeä motivaatiotekijä oli halu laajentaa omaa vapaaehtoistoiminnan osaamista.

”Halusin tutustua paikallisiin maahanmuuttajiin. Opiskelin silloin yliopistossa kulttuuriantropologiaa, joten minusta tuntui luontevalta haluta tutustua eri kulttuurien edustajiin.” (V4)

”Olin jo mukana vapaaehtoistyössä (rikos- ja riita-asioiden sovittelu) ja halusin laajentaa repertuaaria. Toisaalta vieraisiin kulttuureihin tutustuminen tätäkin kautta kiinnosti.” (V3)

Muita vähemmän painottuvia motivaatiotekijöitä tuloksissa olivat uusien kokemusten saanti, halu olla avuksi ja omat kokemukset asumisesta ulkomailla maahanmuuttajan asemassa.

Odotukset kurssilta olivat kaikilla vastanneilla pitkälti samansuuntaisia – haluttiin tutustua uusiin ihmisiin, ymmärtää kulttuurieroja ja haluttiin oppia lisää kulttuurien välisestä viestinnästä.

”Odotin koulutukselta tietoa, kulttuurierojen ymmärrystä, uusia erilaisia ystäviä, kansainvälisyyttä, väriä elämään, ystävyystymistä johonkin maahanmuuttajaan tai useampiin.” (V5)

”Odotin koulutukselta kulttuurien välisen viestinnän osaamista....ja kykyä ottaa maahanmuuttajien erityistilanne (mahdollinen pakolaisuus) huomioon. Tähän asti tapaamani ulkomaalaiset ovat olleet lähinnä ”business”-ihmisiä.” (V3)

Omat havainnot

Syksyn 2008 koulutustoteutuksessa, jossa itse olin mukana, oli osallistujaryhmä homogeeninen siinä mielessä, että kaikki ryhmässä olivat erittäin hyvän ja monipuolisen kieli- taidon omaavia naisia. Yhtään miestä ei ollut tässä joukossa. Miehiä on yleensäkin vähän vapaaehtoistyöntekijöiden joukossa, mutta silti oli vähän yllättävää, että toinen sukupuoli

puuttui kokonaan. Kun myös koulutuksen vetäjät olivat naisia, oli lopputulos kumulatiivisesti feminiininen.

Osallistujat olivat monen ikäisiä, ja parhaiten edustettuna olivat työssä käyvät ja opiskelijat. Tässä ryhmässä oli mukana ainoastaan yksi eläkeläinen. Motivaatiotekijöinä koulutukseen osallistumiselle oli useimmilla halu tutustua uusiin kulttuureihin ja uusien kontaktien ja ystävien löytäminen. Usealla oli jo aikaisempiakin kokemuksia vapaaehtoistoiminnasta ja omaa toimintaa haluttiin laajentaa myös mamu-mentorointiin. Monet myös halusivat saada kielitaitonsa hyötykäyttöön.

Huomioni kiinnitti myös se, että koulutukseen osallistujat olivat kaikki kertomansa mukaan jo ennestäänkin varsin aktiivisia ja monessa mukana olevia ihmisiä. Onko siis niin, että tämäntyyppinen aktiivisuus kasautuu samalle, rajatulle joukolle ihmisiä? Miten kansalaistoiminnasta voisi saada kaikkien yhteisen asian? Toisaalta ajattelin huolestuneena sitä, kuinka helposti vapaaehtoistyössä palaa loppuun, jos haalii itselleen liikaa tuettavia kohteita.

Voisi olla hyväksi kannustaa ihmisiä toimimaan yhteiseksi hyväksi jo päiväkotikäisistä lähtien ja siitä edelleen läpi koulun ja opiskeluaajan. Sillä tavoin kansalaistoiminta tulisi luontevaksi osaksi arkea. Näin voitaisiin paremmin saada mukaan myöhemmin myös miehiä eikä osallistumisen kynnyksellä olisi niin korkea kuin nykyisin. Toisaalta voi olla kysymys myös siitä, että yksinkertaisesti ei tiedetä vapaaehtoistoiminnasta ylipäätään tai kaikista erilaisista vapaaehtoistoiminnan mahdollisuuksista. Tietoa voisi tuoda entistä enemmän tavallisen kansalaisen ulottuville ja jokaiseen mahdolliseen keskusteluun pitäisi osallistua. Näin voitaisiin parhaiten oikoa myös mahdollisia vääriä käsityksiä.

7.3 Koulutuksen vastaavuus odotuksiin nähden

Kyselyn tuottama aineisto

Vastaajia pyydettiin arvioimaan, kuinka hyvin heidän saamansa koulutus vastasi heidän odotuksiaan. Koulutus oli arviointia varten jaettu kahdeksaan eri osa-alueeseen, joiden järjestys noudatteli sitä kronologiaa, jonka mukaisesti osiot tulivat koulutuksessa käsitte-lyyn. Arvostelussa käytettiin asteikkoa 1-5 (1 = ei lainkaan, 2 = jonkin verran, 3 = melko hyvin, 4 = hyvin, 5 = täysin).

Tämän otoksen mukaan parhaiten vastaajien odotuksia vastasi koulutuksen osio vapaaehtoistoiminnan periaatteet ja kokemukset otoskeskiarvolla 3,6 ja huonoiten osiot, joissa käsiteltiin maahanmuuttajien kokemuksia (2,4), kulttuurien välistä viestintää (2,6) ja maahanmuuttoon liittyviä faktoja ja käsitteistöä (2,8). (TAULUKKO 2.)

Kun näistä tuloksista lasketaan kaikkien arvosanojen keskiarvo, saadaan tulokseksi 3,1. Tuloksen perusteella koulutus oli vastaajien mielestä kokonaisuutena odotuksiin nähden melko hyvin onnistunut.

TAULUKKO 2. Koulutuksen osa-alueiden vastaavuus odotuksiin nähden

Koulutuksen osa-alue	V1	V2	V3	V4	V5	Otoskeskiarvo
Maahanmuuttoon liittyvät faktat ja käsitteistö	4	2	3	2	3	2,8
Vapaaehtoistoiminnan periaatteet ja kokemukset	5	3	3	3	4	3,6
Kulttuurien välinen viestintä	4	3	2	2	2	2,6
Maahanmuuttajien kokemukset	5	2	1	2	2	2,4
Arvot ja asenteet	5	4	2	3	3	3,4
Suomalainen arki eri näkökulmista	5	4	2	3	3	3,4
Tukihenkilötoiminnan käytännöt	5	3	2	2	4	3,2
Vapaaehtoisen tuki ja jaksaminen	5	3	2	4	3	3,4

Omat havainnot

Maahanmuuttoon liittyviä faktoja, käytänteitä ja käsitteistöä käytiin koulutuksessa läpi melko kattavasti, ja osallistujille jaettiin aiheesta myös kirjallista materiaalia. Yksittäisiä maahanmuuttajien lähtömaita käsittelevät tietoiskut jäivät puuttumaan.

Kulttuurien välinen viestintä–osio jäi myös puutteelliseksi. Enemmän olisi voinut olla tietoa kulttuurien välisistä eroista ja siitä, kuinka ne vaikuttavat kanssakäymiseen. Tässä olisi voitu lähteä liikkeelle esimerkiksi tervehtimisen ja puheen eroista sekä erilaisten aikakäsityksien aiheuttamista ristiriidoista edeten sitten pitemmälle vietyyn kulttuurienvälisen viestinnän teoriaan. Ilman teoriaa yritettiin hypätä suoraan käytäntöön, ja se ei toiminut.

Vapaaehtoistoimintaa itsessään käsiteltiin riittävästi. Tuesta, jaksamisesta ja erityisesti vaikeiden tilanteiden purkamisesta kerrottiin vain vähän. Tukihenkilötoiminnan käytännöt tulivat tutuiksi.

Maahanmuuttajien omia kokemuksia olisin halunnut kuulla enemmänkin. Tässä toteutuksessa luotettiin liikaa siihen, että teemme itse spontaanisti kysymyksiä maahanmuuttajille. Kysymysten teko osoittautui vaikeaksi, sillä meitä ei oltu millään lailla pohjustettu kertomalla faktoja juuri niistä maista ja kulttuurista, joita meille esittäytyvät maahanmuuttajat edustivat. Ainakin itse pelkäsin jollain kysymykselläni tahattomasti loukkaavani maahanmuuttajaa ja siksi olin hyvin varovainen. Tilanteesta ei näin saatu kaikkea hyötyä irti. Parhaiten tässä olisi onnistuttu kertomalla tarkemmin etukäteen esiintymään tulevien maahanmuuttajien taustasta ja pyytämällä tekemään muutaman kysymyksen etukäteen valmiiksi.

Suomalainen arki–osion funktio jäi ainakin itselleni täysin epäselväksi. Arvot ja asenteet – osiolta odotin myös paljon enemmän. Mikään koulutuksen osioista ei saisi minulta arvosanaa 5. Koulutuksen jälkeen päällimmäinen tunne itselläni oli epävarmuus osaamisestani, enkä tuntenut itseäni valmiiksi kenttätyöhön.

7.4 Toiminta ja koulutuksesta saatu konkreettinen hyöty

Kyselyn vastauksista ilmenee, että tukihenkilö on maahanmuuttajan apuna nimenomaan pienissä arkisissa asioissa. Läksyissä auttaminen, suomen kielen opettaminen ja kuljetuksissa avustaminen ovat eniten esille tulleet tavat auttaa.

”Tytön kanssa olemme käyneet kahvilla, kirjastossa, jäätelöllä, syömässä hänen vanhempiansa ja siskon luona, hänen luonaan, ostoksilla ja lisäksi olen auttanut häntä läksyissä...” (V4)

Muita esille tulleita toimintamuotoja ovat keskustelu, ruoan valmistaminen yhdessä ja kahvittelu.

Huomion arvoista on, että miespuolinen vastaaja on kokenut sukupuolensa ongelmaksi maahanmuuttajavapaaehtoistoiminnassa:

”...oli ongelmallinen sen takia, että tukiperheessä kommunikaatio oli mahdollista vain äidin kanssa, joten en sukupuoleni takia katsonut olevani oikea henkilö.” (V3)

Tämä on tärkeä havainto. Emme välttämättä täällä pitkälle tasa-arvoisessa kulttuurisamme tule edes ajatelleeksi, kuinka tärkeitä ja syvään juurtuneita käsitykset sukupuoli-rooleista voivat joidenkin kulttuurien edustajille olla. Tämä on kuitenkin hyvä ottaa huomioon, kun tuettavia kohdistetaan eri tukihenkilöille.

Kun vastaajilta kysyttiin, mitä konkreettista apua käytännön toiminnassa koulutuksesta on ollut, vastauksissa painottuivat tärkeimmiksi kontaktien syntyminen ja mahdollisuus vertaistukeen ja työnohjaukseen.

”Lähinnä alkuunpääsyssä ja kontaktien luomisessa sekä mahdollisuudesta hakea vertaistukea.” (V4)

Pääosin positiivisten kommenttien joukkoon mahtui myös huonoja kokemuksia:

”Ei oikein mitään.....koulutus eikä sen jälkeinen toiminta tukenut ”pariutumista” – sille olisi pitänyt luoda luonnollinen ympäristö ilman ”match makeria”.” (V3)

Kuitenkin viidestä vastaajasta neljä koki onnistuneensa tukitoiminnassaan ja vain yksi koki epäonnistuneensa.

*”Olemme tutustuneet perheen kanssa hyvin ja meistä on tullut oikeita ystäviä. Taidamme olla molemmat, sekä minä että burmalaiset, hieman hitaita lämpene-
mään. Uskon, että ystävytemme tulee säilymään pitkään.” (V2)*

”Itselleni työ on ollut palkitsevaa ja opettanut uusia asioita.” (V1)

7.5 Muutosehdotukset

Kyselyn tuottama aineisto

Kolme vastaajista halusi koulutukseen sisällytettävän enemmän tietoa ja teoriaa, kaksi taas enemmän käytännön opettelua. Tiedon lisäämistä ehdotettiin seuraavista aihealueis-
ta:

- * kulttuurien välinen viestintä ja kulttuurien väliset erot (esim ruoka, uskonto)
- * terminologia (esim eriperusteiset maahanmuuttajat)
- * maahanmuuttokäytännöt (esim pakolaisten valintaperusteet yms)
- * maantieteelliset asiat ja faktat muuttajien lähtömaista
- * maahanmuuttajien kokemukset Suomeen tulosta (toiveet, odotukset)
- * maahanmuuttajien osallistuminen yhteiskunnalliseen toimintaan
- * työnohjaus

Toisaalta taas toivottiin:

*”Enemmän jalkautumista maahanmuuttajien pariin...Hieman imperialistinen fiilis
jää kaikesta hyvästä yrityksestä huolimatta. Opettavainen ja holhoava asenne
pois.”(V2)*

*”Vähemmän teoriaa – enemmän käytännön opettelua yhdessä maahanmuuttajien
kanssa.” (V3)*

Koulutuksen toteutuksesta toivottiin, että se olisi intensiivinen ja määrätietoinen.

”Intensiivi-koulutus pari viikonloppua ja tutustumista mamuihin.” (V2)

”Tiivis, määrätietoinen koulutuspaketti ja riittävästi tietoa, kirjallisuutta ja yhteistyötä.”(V5)

Omat muutosehdotukseni

Olen tähän mennessä osallistunut kolmeen eri vapaaehtoistoiminnan koulutukseen. Kokemusteni perusteella tämä mamu-koulutus on näistä toteutuksista heikoin ja hajanaisin. Näin ei saisi olla, sillä maahanmuuttajien kotouttaminen on haastavaa ja pitkäjänteisyyttä vaativaa työtä. Luottamusta ei synnytetä hetkessä, ja siihen tarvitaan osaamisen antamaa varmuutta.

Olen itsekkin intensiivisen koulutuspaketin kannalla. Koulutuksen laajuudeksi ehdotan 30 tuntia niin, että opetus olisi kahtena peräkkäisenä viikonloppuna: kahtena perjantai-iltana klo 17 - 20 sekä kahtena lauantaina ja kahtena sunnuntaina klo 9 - 15. Näin toimien asioihin voisi paremmin keskittyä ja voitaisiin toteuttaa yhtenäisempiä kokonaisuuksia. Lisäksi ryhmän yhteishenki vahvistuisi, kun ihmiset väkisinkin oppisivat tuntemaan toisensa paremmin, jolloin olisi helpompi antaa ja saada vertaistukea.

Sitä vastoin koulutustila voisi vaihdella joka kerta. Tarkoituksenmukaisinta olisi tuottaa koulutus niissä tiloissa, joita myös maahanmuuttajat jatkuvasti käyttävät. Tällaisia tarkoitukseen sopivia tiloja voisivat olla:

- Vaparin tilat (koulutus voisi alkaa täältä ja loppua täällä)
- Maahanmuuttajapalvelut
- Työ- ja elinkeinotoimisto
- Kela
- Gloria / Monimessi

Itse ainakin olisin kaivannut ehdottomasti enemmän tietoa kulttuurieroista ja kulttuurien välisestä viestinnästä konkreettisin esimerkein höystettynä. Jotta tukihenkilö osaa auttaa maahanmuuttajaa, hänen on pystyttävä ymmärtämään, minkälainen kulttuuritausta muuttajalla on. Tässä yhteydessä voitaisiin käydä läpi esimerkiksi:

- miten monikulttuurisuus näkyy
- kulttuuri ja monikulttuurisuus
- viestintä ja kommunikointi kulttuurien välillä
- kulttuurien vertailua ja erilaisia aikakäsityksiä
- sopeutumisvaiheet uuteen kulttuuriin.

Koska ennen koulutusta tiedetään jo tarkalleen, mistä maista pakolaisia on juuri sinä vuonna tulossa, kannattaisi koulutuksessa esittää kattava tietopaketti nimenomaan näistä lähtömaista. Näin tukihenkilö olisi valmiimpi kohtaamaan näistä maista tulevia muuttajia.

Pakolaisen polku on menetelmänä varmasti mielenkiintoinen, toiminnallinen ja tehokas, mutta se pitäisi toteuttaa oikeassa muodossa. Keskustelunomaisesti siitä ei oikein saa kaikkea irti. Polun toteuttaminen vaatii tietysti paneutumista ja vaivannäköä, mutta se voisi olla hyvä tapa saada kurssilaiset eläytymään paremmin pakolaisen asemaan. Pakolaisen polun rungoksi voisi poimia jonkun tarinan juuri niiden maahanmuuttajien joukosta, jotka silloin ovat tulossa Jyväskylään. Kun polun lisäksi vielä pyydetäisiin muutamia muitakin maahanmuuttajia kertomaan itse omista kokemuksistaan, lopputulos olisi varmasti vaikuttava ja mieleenpainuva.

Koulutus on aina panostus, ja panostukselle on saatava jonkinlaista tuottoa myös silloin, kun on kyse vapaaehtoistyöstä. Kaikessa vapaaehtoistyössä jatkuvuus on tärkeää, mutta maahanmuuttajatyössä jatkuvuuden merkitys vielä korostuu, sillä kotoutuminen toteutuu hitaasti vuosien kuluessa. Mielestäni jokainen maahanmuuttajatukihenkilö pitäisi sitouttaa toimintaan kirjallisella sopimuksella, jossa sitoudutaan tekemään tukityötä vähintään

vuoden verran ja tapaamisiin tuettavan kanssa vähintään kahdesti kuukaudessa. Aina vuoden kuluttua tilanne tarkistettaisiin ja mahdollisesti kirjoitettaisiin uusi sopimus.

Tukitoiminnassaan mentori kohtaa monenlaisia ihmisiä ja monenlaisia tilanteita. Osa niistä voi olla yllättäviä, hämmentäviä ja joskus jopa pelottavia. Joskus joku kiperä tilanne voi jäädä pitkäksi aikaa mieltä kaiheartamaan ja ajatuksia myllertämään. Vaitiolovelvollisuuden takia sydäntään ei voi huojentaa kotona eikä ystäville. Ihmettelen, miksi vapaaehtoistyöntekijöille ei ole järjestetty kunnollista säännöllistä tilaisuutta tilanteiden purkuun ja vertaistukeen. Siihen ei yksi kahvitteluhetki vuodessa joulun alla riitä. Mielestäni purkutapaaminen voisi olla systemaattisesti esimerkiksi kerran kuussa aina samaan aikaan samassa paikassa. Tämäntyyppinen työnohjaus on erittäin tärkeää tukea vapaaehtoisten jaksamiselle ja sitoumiselle.

7.5 Yhteenveto tuloksista

Tutkimuksen perusteella kävi ilmi, että nykymuodossaan tukihenkilökoulutus ei ole riittävän kattava antamaan koulutettaville tarpeeksi valmiuksia menestymiseen vaativassa kotouttamistyössä. Aineistosta nousi esiin kaksi päälinjaa, joiden mukaisesti koulutusta pitäisi uudistaa jatkossa.

- 1) Koulutuksen pidentäminen ja tiivistäminen intensiivitoteutukseksi
- 2) Tietomateriaalin laajentaminen ja syventäminen

Vasta pidempikestoinen intensiivinen koulutus mahdollistaa tietopohjan laajentamisen ja syventämisen. Erityisen voimakkaasti tietoa kaivattiin lisää kulttuurien välisestä viestinnästä ja eri kulttuurien välisistä eroista. Tämä oli akuutein puute, johon pitäisi välittömästi reagoida. Kulttuuritietoudesta olisi eniten apua käytännön tukitoiminnassa, joka kuitenkin on maahanmuuttajan rinnalla kulkemista ja pienissä arjen asioissa auttamista.

Aikaisemman Nurmen ja Oksasen tutkimuksen mukaan koulutukseen liittyviä puutteita olivat esimerkiksi syventävän tietomateriaalin niukkuus, sitouttamisen puute, jatkokoulu-

tuksen puuttuminen ja se, että missään vaiheessa ei palautetta kerätä tukihenkilöiltä. (Nurmi & Oksanen 2005, 48 - 49.) Näyttäisi siis siltä, että toiminnassa ei ratkaisevaa muutosta parempaan ole tutkimusten välillä tapahtunut.

Päävastuu koulutuksesta on aina sen järjestäjällä eli tässä tapauksessa siis Vaparilla ja Jyväskylän maahanmuuttajapalveluilla. Kuitenkin näkemykseni mukaan tämän koulutuksen toteuttamisesta puuttuu selkeä vetovastuu. Toteutus on sekava ja koulutuksen jälkeen tukihenkilöt jäävät heitteille. Vain yhden henkilön pitäisi vastata koulutuksesta ja toimia myös sen vetäjänä. Taustaryhmää hän voisi käyttää apuna ideoinnissa ja suunnittelussa, mutta lopullisen vastuun kantaisi tämä vetäjä. Tämä menettely tukisi myös koulutuksen intensiivisyyttä. Koulutuspaikalla voi ja pitääkin käydä ns vierailevia tähtiä, mutta tämän kurssin vetäjän pitää tällöinkin olla itse paikalla valvomassa tilannetta.

Jokainen kotouttamiseen osallistuva taho voisi luovuttaa oman tietopakettinsa tukihenkilökoulutuksen käyttöön. Näistä sitten koostettaisiin kouluttajalle moduloitu (itsenäisiin, toiminnallisiin kokonaisuuksiin jaettu) opetusmateriaalikonaisuus, jota hän voisi muokata tilanteen ja tarpeen mukaan. Osa opetusmateriaalista pysyy samana vuodesta toiseen, osaa pitää myös päivittää ahkerasti. Koulutukseen voisi varata myös yhden osion ajankohtaisteemoja varten. Siinä voitaisiin tarkastella maahanmuuttoa koskevaa uutisointia ja aiheesta käytävää ajankohtaista keskustelua.

8 TULEVAISUUS ON YHTEINEN

Kun suuret ikäluokat eläköityvät, osaavasta työvoimasta on pula jo 3-4 vuoden kuluttua. Noin vuonna 2015 väestönkasvu maassamme on pelkästään maahanmuuton varassa. 20 vuoden kuluttua ratkeaa suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan säilyminen, kun suuret ikäluokat täyttävät silloin 80 vuotta. Jos he ovat huonossa kunnossa laitoshoidossa,

emme löydä mistään rahaa emmekä tekijöitä näiden palvelujen turvaamiseksi. Suomi yksinkertaisesti tarvitsee ulkomaista työvoimaa tämän yhteiskunnan pyörittämiseen.

Maahanmuuttajien houkuttelevuus Suomeen saattaa kuitenkin osoittautua vaikeaksi. Syitä siihen ovat kieliongelmat, korkea kustannustaso ja ankara ilmasto Suomessa. Ei kukaan tule tänne huvikseen tai pelkästä päänäpistä. Toisin kuin itse tunnumme usein olettavan, maatumme ei koeta ylettömän houkuttelevaksi maahanmuuton kohdemaaksi.

Maahanmuuttajien määrä on kuitenkin hiljalleen kasvanut Suomessa 1990-luvulta saakka. Lisääntynyt maahanmuutto on herättänyt hyvin voimakkaasti kahtiajakautunutta keskustelua. Toisaalta ulkomaalaiset koetaan kansainvälistymismahdollisuudeksi, monikulttuuristen uusien vaikutteiden tuojiksi ja tärkeäksi uudeksi työvoimaresurssiksi, toisaalta taas uhkaksi, lisäkulojen aiheuttajiksi tai työttömyyden aiheuttajiksi. Kukaan meistä ei voi enää väistellä olemassaolevaa todellisuutta, vaan jokaisen meistä on muodostettava oma käsityksemme asiasta ja päätettävä, kuinka reagoimme. Yksi tapa on olla itse aktiivinen ja ikäänkuin ottaa tilanne haltuun – esimerkiksi kouluttautumalla maahanmuuttajan tukihenkilöksi. Mitä enemmän aktiivisesti toimien tuemme maahanmuuttajien kotoutumista, sitä varmemmin pystytään myös yhteiskuntarauha säilyttämään.

Jyväskylässä vapaaehtoisia maahanmuuttajatukihenkilöitä on koulutettu Vapaaehtoistoiminnan keskuksen ja Maahanmuuttajapalveluiden yhteisesti toteuttamassa koulutuksessa. Koulutuksen sisältö ja toteutustapa ovat vaihdelleet koko koulutuksen lyhyen olemassaolon ajan. Koulutukseen kohdistettavat resurssit ovat niukat, ja juuri siksi koulutuksen tulisi olla mahdollisimman tarkoituksen mukainen sekä rakenteeltaan että sisällöltään.

Tällä tutkimuksella kartoitettiin sitä, mikä motivoi osallistumaan koulutukseen sekä millaisia odotuksia henkilöt koulutukselleen asettavat. Lisäksi selvitettiin, millaisena tukihenkilökoulutuksen käyneet henkilöt ovat saamansa koulutuksen kokeneet ja miten se on heitä heidän omassa tukitoiminnassaan auttanut. Tuloksien avulla pyrittiin saamaan kuva siitä, millaisia muutoksia koulutukseen tulee tehdä, jotta siitä tulisi looginen ja tehtävänsä täyttävä. Kvalitatiivinen tutkimus toteutettiin osallistuvan arvioinnin ja kyselyn avulla.

Yleisesti ottaen koulutusta pidettiin melko onnistuneena. Kuitenkin tutkimuksen perusteella kävi selväksi, että myös muutoksia tarvitaan. Koulutuksen haluttiin olevan nykyistä pitempikestoisempi ja toteutukseltaan intensiivinen. Myös koulutuksen tietoperustaa haluttiin tiivistää ja syventää. Akuuteimmin tietoperustan parantamista kaivattiin kulttuurien välisessä viestinnässä ja kulttuurien välisten erojen läpikäynnissä. Tulokset olivat hyvin samansuuntaisia kuin vuonna 2005 tehdyssä samaa aihetta käsittelevässä opinnäytetyössä. Saattaa olla, että resurssien rajallisuus on syynä siihen, että merkittäviä parannuksia ei näiden kahden tutkimuksen välisenä aikana ole pystytty toteuttamaan.

Tämän tutkimuksen tekoon liittyi myös jonkin verran ongelmia. Yksi ongelmista oli kyselyyn vastanneiden vähäinen määrä. Toki vastanneiden loistava panostus kompensoi vähäistä vastausprosenttia, mutta kuitenkin, jos olisin uudelleen aloittamassa tutkimuksen tekemistä, toimisin toisella tavalla. Ajoittaisin tutkimukseni niin, että voisin olla henkilökohtaisesti paikalla tukihenkilöiden vuosittaisella tapaamisella joulun alla. Paikan päällä sopisin tukihenkilöiden kanssa tutkimukseen osallistumisesta ja mahdollisesti jakaisin kyselylomakkeet / haastattelisin jo siellä tai vähintäänkin sopisin lomakkeen toimittamisesta / haastatteluista. Kasvokkain kun on aina vaikeampi kieltäytyä tai olla huomioimatta. Tämä tietenkin olettaen niin, että tilaisuuteen tulisi riittävästi osallistujia.

Lomakkeen kysymyksetkin muotoilisin eri tavalla, jos olisin nyt uudelleen aloittamassa tätä tutkimusta. Taustaa kartoittavia kysymyksiä vähentäisin huomattavasti, ja lisäisin muissa kysymyksissä strukturoinnin osuutta. Vapaasti vastattavat kysymykset ovat vastaajille mieluisia, mutta vastauksissa on mukana yhtä paljon tulkintaa kuin on vastaajia. Etenkin, jos kysely halutaan liittää systemaattisena osana mukaan tukihenkilötoimintaan, pitää lomakkeen olla kompakti, huolellisesti rakennettu ja sisällöltään napakka, jotta analysointi ja vertailu on jatkossa helppo tehdä.

Jatkossa kannattaisi tutkimuksessa keskittyä laatimaan kyselylomake, jolla systemaattisesti kerättäisiin palautetta koulutuksesta heti sen loputtua ja vielä myöhemmin, kun tukihenkilöt ovat ehtineet saada kokemuksia itse kotouttamistyöstä. Vastaavalla tavalla systemaattisesti voisi palautetta kerätä myös kotoutettavilta henkilöiltä eli itse maahanmuut-

tajilta. Tämän maahanmuuttajille suunnatun palautekyselyn voisi sijoittaa kotouttamisprosessin loppupäähän eli aikaan, jolloin maahanmuuttaja oletettavasti jo ainakin auttavasti pystyy kommunikoimaan suomen kielellä.

Toinen mielekäs jatkotutkimuksen aihe olisi koulutuksen sisällön yksityiskohtaisempi tarkastelu. Tällöin sisältöjä voisi käydä läpi tunti tunnilta ja haarukoida, mitä milläkin tunnilla voisi opettaa. Sisällöistä voisi rakentaa erilaisia vaihtoehtoisia moduuleja, jotka mahdollistavat joustavuuden tilanteen mukaan. On olemassa erilaisia maahanmuuttajia, ja siksi myös tukihenkilöt tarvitsevat kulloiseenkin tilanteeseen räätälöityä koulutusta. Kuitenkin opetuksen perusasiat ja runko pysyisivät samoina.

Myös jonkinlaisen tukitoiminnan onnistumista kuvaavan mittariston kehittäminen voisi olla sopiva jatkotutkimuksen aiheeksi. Toiminnan tarpeellisuutta ja kannattavuutta voisi mitattavuuden kautta helpommin perustella ja näin voisi lisärahoitustakin hellitä helpommin. Tätä kautta myös ulkopuolisia sponsoreita voisi houkuttaa mukaan toimintaan. Mitattavuutta edesauttaisi myös jonkinasteinen yksittäisten tukitapahtumien tilastointi. Jos nyt ei varsinaiseen tilastointiohjelmistoon riitäkään varoja, voitaisiin esimerkiksi vapaaehtoiset velvoittaa pitämään kirjaa tapaamisista päiväkirjanomaisesti.

Tämän työn tilaaja Keski-Suomen sosiaaliturvayhdistys ry voi hyödyntää tätä työtä vapaaehtoistoiminnan kehittämisessä toimiessaan tiiviissä yhteistyössä Jyväskylän kaupungin vapaaehtoistoiminnan keskus Vaparin kanssa. Vapari voi käyttää hyväkseen tehdyt kehittämis ehdotukset maahanmuuttajien tukihenkilöiden koulutuksen muokkaamisessa ja tukihenkilötoiminnan koordinoimisessa. Tätä työtä on mahdollista soveltuvin osin käyttää oppimateriaalina vapaaehtoistoiminnan koulutuksissa. Olisi hyvä, jos jatkossa kaikki koulutettavat maahanmuuttajien tukihenkilöt tutustuisivat tutkimuksen sisältöön ja se voisi toimia ikäänkuin keskustelun herättäjänä. Toivon mukaan loppuhyödyn tästä tutkimuksesta kerää kuitenkin maahanmuuttaja, jonka kotouttaminen etenee ja joka löytää suomalaisen osaavan ja sitoutuneen tukijan – ystävän.

KUVA 4. Happy ending

LÄHTEET:

Alitolppa-Niitamo, A., Söderling, I. & Fågel, S. 2005. Olemme muuttaneet – näkökulmia maahanmuuttoon, perheiden kotoutumiseen ja ammatillisen työn käytäntöihin. Väestöliiton väestöntutkimuslaitos. Helsinki.

Brecht, B. 2000. Teoksessa Ulkomaalaisesta suomenmaalaiseksi: monikulttuurisuus, kansalaisuus ja suomalaisuus 1990-luvun maahanmuuttopoliittisessa keskustelussa. O. Lepola. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Katkelman saksasta suomentanut O. Lepola.

Crisólogo, R. 2009. Runoilija kaipaa ystävää. Kodin Kuvalehti.12.

Harinen, P. & Niemelä, H. 2005. Nuorten maahanmuuttajien elämää ja kokemuksia. Maahanmuuttajien elämää Suomessa. Toim. S. Paananen. Tilastokeskus. Helsinki.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

Hofstede, G.1993. Kulttuurit ja organisaatiot. Mielen ohjelmointi. Suomennos Ritva Liljamo. Helsinki: WSOY.

Härkönen, A. Ennakkoluulot suurin este. Keskisuomalainen.16.10.2009.

Ikäläinen, S., Martiskainen, T. & Törrönen, M. 2003. Mangopuun juurelta kuusen katveeseen – asiakkaana maahanmuuttajaperhe. Lastensuojelun keskusliitto. Vantaa.

Jyväskylän kotitalousoppilaitos. Viitattu 9.11.2009. Monikulttuurinen talouskoulu.

Korpijoki, H. Suomen syli on avoinna. Keskisuomalainen.16.1.2009

Kotouttaminen. 2006. Viitattu 27.10.2009. Käsikirja päättäjille ja käytännön toimijoille. Euroopan komissio. Oikeus-, vapaus- ja turvallisuusasioiden pääosasto. http://ec.europa.eu/justice_home/.

Kotoutumiskaari. n.d.Viitattu 4.11.2009. <http://www.redcross.fi/>. Ext. Kotopolku. Kotoutumiskaari.

Kouluttajan tukiaineisto. n.d.Viitattu 2.11.2009. <http://www.vsy.fi/>. Kansalaisopinnot. Minä kansalaisena. Vapaaehtoistyö. Tietoaaineistot.

Lewis, R. D. 1995. Kulttuurikolareita. Helsinki: Otava.

Maahanmuuttovirasto. Viitattu 20.10.2009. <http://www.migri.fi>, pakolaiset.

Maahanmuuttovirasto. Sanasto. Viitattu 20.10.2009. <http://www.migri.fi>, sanasto.

Mannerheimin lastensuojeluliitto. Viitattu 10.11.2009.

<http://www.keskisuomenpiiri.mll.fi>. Perhetoiminta. Perhekahvilat. Monimessi.

Monikulttuurikeskus. Viitattu 21.10.2009. <http://www.monikulttuurikeskus-gloria.fi>, Tiedostot. Gloria-esite.

Monikulttuurisuusohjelma. Toim. J. Nurminen & K. Turtiainen. Jyväskylä: Jyväskylän sosiaali- ja terveystalvakeskuksen julkaisuja 1/2006.

Mosaiikki. Viitattu 25.11.2009. <http://www.mosaiikki.info/>

Määttänen, P. 1995. Filosofia. Johdatus peruskysymyksiin. Gaudeamus.

Nurmi, L. & Oksanen, T. 2005. Vapari immigrant support person training. Evaluation of the current state of the training. Opinnäytetyö. Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Perhdytysmateriaali. 2008. Jyväskylän kaupungin maahanmuuttajapalvelut.

Qadhiri, Z. 2008. Teoksessa Suomalaisia maahanmuuttajatarinoita. Toim. M. Airola ja A. Tarsalainen. Helsinki: Lasten keskus.

Rastas, A., Huttunen, L. & Löytty, O. 2005. Suomalainen vieraskirja – kuinka käsitellä monikulttuurisuutta. Tampere.

Sibomana, E. Suomi on turvallinen paikka asua. Keskisuomalainen. 20.8.2009.

Sirkeinen, E. Pakolaisen amiska tyssä pääsykokeisiin. Jyväskylän kaupunkilehti. 1.7.2009.

STT1. Suomen Tietotoimisto. Maahanmuuttajien kotouttamista halutaan kehittää. Keski-suomalainen. 19.11.2009.

STT2. Suomen Tietotoimisto. Suomi putosi jälleen yhden pykälän korruptiovertailussa. Keskisuomalainen. 18.11.2009.

Suokonautio, J. 2008. Palapelin palat paikoilleen – maahanmuuttajien kokemuksia kotoutumiskoulutuksesta ja ehdotuksia sen kehittämiseksi. Työ- ja elinkeinoministeriö. Helsinki.

Suomen Punainen Risti. Viitattu 13.11.2009. <http://www.redcross.fi>. Apuajatu-kea.Maahanmuuttajientuki.

TE-keskus 1. Viitattu 21.10.2009. <http://www.te-keskus.fi>, Keski-Suomi. TE-keskus. Toiminta ja tehtävät. Organisaatio.

TE-keskus 2. Viitattu 21.10.2009. <http://www.te-keskus.fi>, Keski-Suomi. TE-keskus. Toiminta ja tehtävät. Tehtävät.

Tekevä. Viitattu 9.11.2009. <http://www.tekeva.net>. Projektit. MaMu-palvelu.

Tikkanen J. Henkilökohtaiset kontaktit ovat tärkeitä. Keski-suomalainen. 15.3.2009.

Tilastokeskus. Viitattu 13.11.2009. <http://www.tilastokeskus.fi>. Tilastot. Väestörakenne.

Vapari. Viitattu 21.10.2009. <http://www.jyvaskyla.fi>, Vapari.

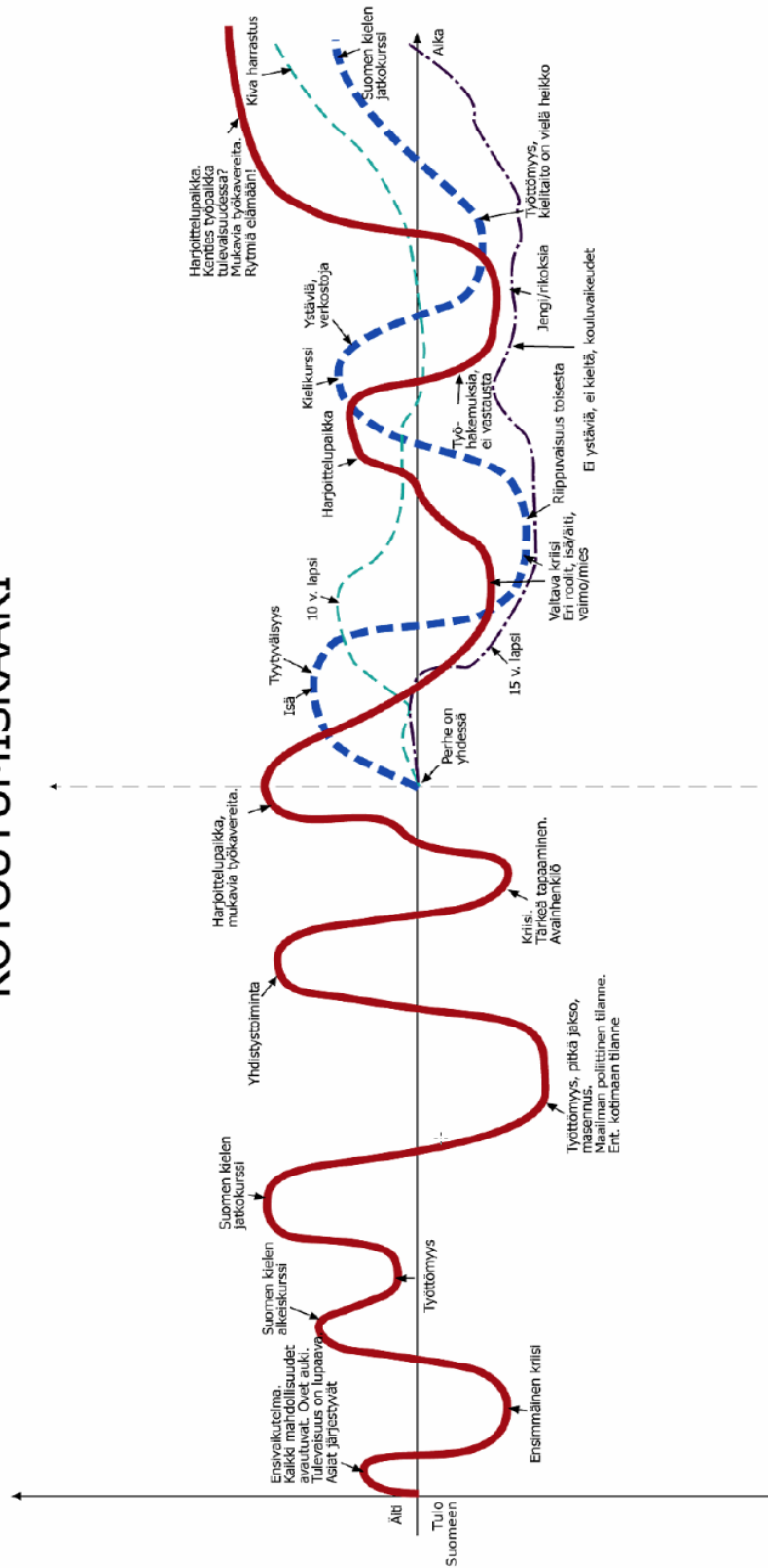
Versova. Viitattu 21.10.2009. <http://www.versova.fi>

Yhdenvertaisuus. Viitattu 13.11.2009. <http://www.yhdenvertaisuus.fi>. Suomi. Yhdenvertaisuus. Lainsäädäntö.

Yhteistä hyvinvointia isolla sydämellä. Viitattu 4.11.2009. <http://www.kssotu.fi/>. Keski-Suomen Sosiaaliturvayhdistys ry.

LIITE 1. Kotoutumiskaari

KOTOUTUMISKAARI

LIITE 2. Maahanmuuttajatukihenkilökoulutuksen ohjelma. Syksy 2008.

MAAHANMUUTTAJATUKIHENKILÖKOULUTUS

Hyvät ryhmäläiset!

Maahanmuuttajatukihenkilökoulutukseen on tulossa 14 osallistujaa. Ryhmän koko on juuri sopiva suunnittelemaamme osallistavaan ja toiminnalliseen koulutukseen. Seuraavassa on kurssin ohjelma ja kokoontumispaikat. Mikäli et jostain syystä pääse tapaamiseen tai sinulla on muuta kysyttävää, niin ota yhteyttä sari.valimaki@jkl.fi.

1. Kokoontuminen

Aika: 11.11. kello 17.00 – 20.00

Paikka: Jyväskylän maahanmuuttajapalvelut, Puistokatu 2 C 8.taso. (Kolmikulma, C-rappu on Puistokadun puolella)

Sisältö:

- tutustuminen
- käytännön asioita
- maahanmuuttoon liittyviä peruseriaatteita ja käsitteitä
- vapaaehtoistoiminnan periaatteet
- vapaaehtoisen kokemuksia

2. Kokoontuminen

Aika: 18.11. kello 17.00-20.00

Paikka: Mäki-Matin päiväkotiki, korttelikerhon tilat, sisäänkäynti Löylykadun puolelta, keskimäinen ovi.

Sisältö:

- pakolaisen polku
- maahanmuuttajan kokemuksia
- kulttuurien välinen viestintä

3. Kokoontuminen

Aika: 25.11. kello 17.00- 20.00

Paikka: Mäki-Matin päiväkotiki, korttelikerhon tilat

Sisältö:

- arvot ja asenteet meissä
- suomalainen arki
- silta käytäntöön

4. Kokoontuminen

Aika: 2.12. kello 17.00-20.00

Paikka: Palapeli, Väinönkatu 1 B 2. krs.

Sisältö:

- tukihenkilötoiminnan käytännöt
- vapaaehtoisen tuki ja jaksaminen
- jatkosta sopiminen

Tapaamisiin!

Sari Välimäki

040 – 832 9546

LIITE 3. Hakulomake maahanmuuttajatukihenkilökoulutukseen. Syksy 2008.

MAAHANMUUTTAJAMENTORIKOULUTUS

HAKEMUS

Nimi:

Osoite:

Sähköpostiosoite:

Puhelinnumero:

Syntymäaika:

Äidinkieli:

Muu kielitaito:

Koulutus:

Ammatti:

Työkokemus:

Aiempi vapaaehtoistoiminta:

Harrastukset ja erityistaidot:

Miksi haluat mukaan koulutukseen?

Mitä muuta haluat kertoa itsestäsi?

LIITE 4. Kyselylomake maahanmuuttajamentoreille.

KYSYMYKSET:

1. Sukupuoli
  - a) Mies
  - b) Nainen

2. Ikä vuosina

3. Elämäntilanteesi
  - a) Kokopäivätyössä
  - b) Osa-aikatyössä
  - c) Työtön
  - d) Opiskelija
  - e) Eläkeläinen
  - f) Muu – mikä?

4. Kielitaito (5 = äidinkieli, 4 = erinomainen, 3 = hyvä, 2 = tyydyttävä, 1 = alkeet)
  - a) Suomi _____
  - b) Ruotsi _____
  - c) Englanti _____
  - d) Saksa _____
  - e) Venäjä _____

- f) Ranska _____
- g) Espanja _____
- h) Kiina _____
- i) Muu – mikä? _____

5. Milloin olit tukihenkilökoulutuksessa (kk / v)?

6. Mistä sait tiedon tästä koulutuksesta?

- a) Internetistä
- b) Sanomalehdestä
- c) Radiosta
- d) Muun vapaaehtoistoiminnan yhteydessä
- e) Tuttavalta
- f) Jostain muualta – mistä?

7. Miksi halusit tulla mukaan tähän koulutukseen ?

8. Mitä odotit tältä koulutukselta?

9. Kuinka hyvin koulutus vastasi odotuksiasi eri osa-alueilla? (5 = täysin, 4 = hyvin, 3 = melko hyvin, 2 = jonkin verran, 1 = ei lainkaan)

- a) Maahanmuuttoon liittyvät faktat ja käsitteistö _____
- b) Vapaaehtoistoiminnan periaatteet ja kokemukset _____
- c) Kulttuurien välinen viestintä _____

- d) Maahanmuuttajan kokemukset _____
- e) Arvot ja asenteet _____
- f) Suomalainen arki eri näkökulmista _____
- g) Tukihenkilötoiminnan käytännöt _____
- h) Vapaaehtoisen tuki ja jaksaminen _____

10. Kuinka monta tuettavaa sinulla on koulutuksen jälkeen ollut?

11. Mistä maista tukemasi henkilöt ovat olleet kotoisin? Jos useampi kuin yksi samasta maasta, lisää lukumäärä maan nimen perään.

- a) Afganistan
- b) Bosnia-Herzegovina
- c) Irak
- d) Iran
- e) Kiina
- f) Kongo
- g) Myanmar
- h) Serbia ja Montenegro
- i) Sudan
- j) Thaimaa
- k) Turkki
- l) Venäjä
- m) Muu – mikä?

12. Kuinka usein keskimäärin tapaatte maahanmuuttajan kanssa?

- a) Kerran viikossa
- b) Kerran kahdessa viikossa
- c) Joka kolmas viikko
- d) Kerran kuukaudessa
- e) Joka toinen kuukausi
- f) Harvemmin

13. Kuinka kauan kertatapaaminen kestää?

- a) 30 min - 1 h
- b) 1 h 30 min - 2 h
- c) 2 h 30 min - 3 h tai enemmän

14. Mitä olette tehneet yhdessä tapaamisten aikana?

15. Mistä asioista olette keskustelleet maahanmuuttajan kanssa?

16. Miten lähipiirisi suhtautuu toimintaasi maahanmuuttajien parissa?

17. Millaisia ennakkoluuloja olet joutunut kohtaamaan?

18. Mitä konkreettista apua koulutuksesta on ollut toiminnassasi?

19. Miten sisältöjä lisäisit koulutukseen? Mitä jättäisit pois?

20. Millainen olisi haluamasi kesto ja laajuus koulutukselle?

21. Mikä olisi mielestäsi paras toteutustapa koulutukselle?

22. Koetko onnistuneesi maahanmuuttajatukitoiminnassa? Perustele valintasi.

a) Kyllä

b) En